

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

SIGNATUUR MICROVORM:

*SHELF NUMBER
MICROFORM:*

M META 1188

cc

3045

N

J. F. Westermann

BONTEKOE.

PPN 050 612 61X

BIBLIOTHEEK KITLV

0103 6142

P. KÖRBER, *Kapitein James Cook's laatste reis in de Stille Zuidzee en zijn dood op de Sandwicha-eilanden, met 2 plaatjes.* f 0,75.

Wie het beaamt, dat men den jongen leden geen beter, aangename en nuttiger lectuur tot uitspanning in handen kan geven, dan de beschrijving der daden van groote mannen en belangrijke reisverhalen, waardoor zij nader met de aarde en hare bewoners bekend worden, zal in de bibliotheek züner kinderen ook dit werkje eene plaats inruimen, daar het een hoogst gewigtig onderwerp behandelt, en uitsluitend tot **leering en vermaak** der jeugd is geschreven.

B. MARKERS, *HET KIND IN OMGANG MET GOD, of Gebeden voor Kinderen van 3 tot 12 jaren.* f 0,35.

De Schrijver van dit Werkje, van meening zijnde, dat men niet te vroeg kan beginnen met de gedachten der kinderen tot God en Godsdiens op te voeren, levert hier eene reeks van **gebeden**, zoo in proza als in poëzij. Zij zijn in 3 afdelingen gesplitst. De eerste bevat: **gebeden voor kinderen van 3-6**, de tweede **voor kinderen van 7-12 jaren**; deze dienen ten gebruike bij de gewone gelegenheden van elken dag. Eene derde afdeling behelst **gebeden in bijzondere omstandigheden**. Loflijke gebedsschriften van de wijze, waarop hij zich van zijne taak heeft gekweten, kan men vinden in het Tijdschrift *Maria* en *Martha* voor Mei 1848, de *Bezensent*, de *Vaderl. Letteroef.* en anderen.

Het MOSTAARDZAADJE, *Drietal Verhalen, voor Kinderen, met drie Staalplaten, in 8°.* f 1,20.

De Schrijver van dit Drietal treffende Verhalen, versierd met evenzoo vele fraaije Staalgravures, gaf het den titel van **Het Mosterdzaadje**, omdat hij, onder Gods zegen, de hoop durft koesteren, dat de hier in een bevalijde kleed gemaakte leeringen, als zoo vele zaadjes in het jeugdig hart gestrooid, daarin, als in eene welbereide aarde, zullen opwassen, en vruchten dragen voor de aarde en den hemel. En voorzeker, tot zulk een heerlijk doel zijn deze Verhalen, die tot opschrift dragen: **de Krijns Schoorsteenveger, het gelukkige Huisgezin en de Boodgraver**, uitnemend geschikt, en geen jeugdig Lezer zal ze kunnen lezen, zonder het heilig voornemen tot een' deugdzamen levenswandel op te vatten.

CHRIST. SCHMID, *Pauline*, een Verhaal naar het Hoogd. met 4 gekleurde plaatjes in 8°. Tweede Druk f 1,50.

De naam van SCHMID, den Schrijver van de *Kersavond, de Panscheijeren*, enz., maakt elke aanbeveling van dit verhaal als overbodig. Het vloeide uit de pen—neen, uit het vrome hart van den rechtszinnigen grüze, en levert een treffend bewijs, hoe heiliger nog zijn hoofd denkt, hoe warm zijne borst nog gloeit voor al wat goed is en edel. Moge de eerwaardige man ook door dit zijn Geschrift in Nederland bij jongen en ouderen het getal zijner dankbare vrienden en vereerders vermeerderd hebben!

VOORSTELLEN VAN AMBACHTEN EN BEDRIJVEN, en daartoe betrekkelijke verhalen voor kinderen, met 14 gekleurde plaatjes. f 0,85.

CC - 3045 - N

Willem Osbrandszoon,

GENAAMD

BONTENOE.

ANTIQUARIAAT BATAVIA

Dorpsstraat 171

NL-2992 AA Barendrecht

The Netherlands

Seite 32

L 1993681

WILLEM IJSBRANDSZOON,

GENAAMD

BONTEKOE.

ZIJNE REIZEN IN DE INDISCHE ZEEËN.

EENE ONDERHOUDENDE EN LEERRIJKE GESCHIEDENIS

VOOR DE JEUGD,

NAAR HET HOOGDUITSCH

VAN

PH. KÖRBER.

MET EEN STAALPLAATJE,

GOUDA,

G. B. van GOOR.

INLEIDING.

Onze jeugdige lezers zijn zeker min of meer bekend met den beroemden Bontekoe, wiens avontuurlijke reizen wij hier gaan verhalen, niet twijfelende, of hunne belangstelling en bewondering zullen worden opgewekt voor eenen man, die, in welke moeilijke en gevaarvolle omstandigheden hij ook geplaatst was, steeds dat onveranderlijke vertrouwen op Gods vaderlijke bescherming behield, dat een' waren christen kenmerkt; terwijl de eenvoudige waarheid in al zijne mededeelingen doorblinkt.

Willem IJsbrandsz. was de zoon van eenen herbergier, en bestudeerde in zijne jeugd de geneeskunde. Later voerde hem het verlangen, om wat van de wereld te zien, naar zee, te midden van sterke en geharde zeelieden, die hem spottende den bijnaam van Bontekoe gaven. Dit kwam waarschijnlijk daar van daan, dat de herberg zijns vaders eene bonte koe tot uithangbord had. Bontekoe werd weldra van groot gemak voor zijne medereizigers door zijne kennis van de wiskunde. Eindelijk

werd hem hetopperbevel opgedragen over het groote schip Nieuw Hoorn, van 1100 tonnen, bemand met 200 koppen en bestemd naar Indië. Zij staken 28 December 1618 in zee.

Later keerde Bontekoe weder naar Holland terug en zeide een beroep vaarwel, hetwelk voor hem slechts eene aaneenschakeling van lijden en treurige beproevingen geweest was. Hij werd weder geneesheer, en voegde zich bij diegenen, welke de thee aanprezen en voorschreven als behoedmiddel voor alle mogelijke ongesteldheden en afwering van de ziektestoffen in het mensche-lijke ligchaam. Het drinken van slechts veertig tot vijftig kopjes moest dit wonder bewerken.

Men heeft aan onze hollandsche geneesheeren, en bijzonder aan onzen IJsbrandsz. verweten, dat zij aan de thee deze bijzondere eigenschap hadden toegeschreven, op aandringen van de hollandsche compagnie, opdat de Hollanders, door het veelvuldige gebruik van thee, er eenen voordeeligen handel in zouden kunnen drijven. Of dit waar is, kunnen wij niet beslissen. Evenwel doet ons de eenvoudige openhartigheid van onzen Bontekoe eer denken, dat hij werkelijk, onwetend dwalende, overtuigd was van de heilzame kracht van het door hem voorgeschreven middel, dan dat hij zich door geld tot bedrog had laten omkooopen. Maar wij zullen hem zelf laten verhalen.

HET SCHIP NIEUW HOORN. DE STORM. DE WINDSTILTE.
ZIEKTE. LANDING OP MASKARENHAS. KALMTE DER
NATUUR. MADAGASKAR. VOORTZETTING DER REIS.

Den 28sten December van het jaar 1618 begaf zich de Nieuw Hoorn uit Texel in zee, onder de aanvoering van den opperbevelhebber Bontekoe, en bereikte voor den 3den Januarij 1619 door het kanaal de westelijkste punt van Engeland. Hier verhief zich een geweldige storm, waardoor het schip zoodanig beschadigd werd, dat de helft van het ruim met water gevuld werd. Het schepsvolk, waaronder zich vele avonturiers bevonden, die noch met de zee, noch met hare gevaren bekend waren, geraakte in de grootste vertwijfeling over dezen hagchelijken toestand. Men riep: »wij zinken!» men weende, wong de handen, en slechts weinigen, die meer bedaard waren, wendden al wat in hun vermogen was, aan, om het schip en al wat daar op was van eenen gewissen ondergang te redden. Het schrikkelijke van hunnen toestand werd nog verhoogd door een geducht onweder, hetwelk anders op deze hoogte en in dezen tijd van het jaar iets zeer buitengewoons was. Bliksemstralen doorkliefdten onophoudelijk de lucht, de donder rolde, en dit geluid werd afgewisseld

door het bruischen van het onstuimige water; daarbij stroomde de regen nog onophoudelijk. Het scheen wel, of de zee tot aan de wolken reikte, en of alle elementen, licht, vuur en water met elkander vermengd waren. Bontekoe beval het water uit te scheppen met lederen emmers; maar de storm slingerde het schip gestadig heen en weder, waardoor in het ruim alle kisten en tonnen losraakten, zoodat degenen, die hier werkten, in een dubbel levensgevaar verkeerden. Men was alzoo genoodzaakt, vele tonnen in stukken te slaan, om plaats te maken. Eindelijk week het grootste gevaar; de wind veranderde in eene fiksche koelte, zoodat de onstuimigheid der golven den volgenden dag bedaard was, en de schepelingen in staat gesteld werden, het lek te stoppen en de reis verder voort te zetten.

Terwijl men tot op den 20sten Januarij onophoudelijk bezig was, om het schip gereed te maken, ten einde in volle zee te kunnen gaan, ontmoette de Nieuw Hoorn twee hollandsche schepen: »Nieuw Zeeland» onder bevel van Pieter Tijse en »Enkhuizen» onder kapitein Jan Jansz. Bontekoe vroeg hun om hulp, en verkreeg ook gewillig wat zij hem konden geven, namelijk touw, zeildoek en een weinig water. Maar spoedig werden de schepen weder van elkander verwijderd, daar de Nieuw Hoorn zoo veel langzamer zeilde; zij hadden echter vooraf het eiland Majjo, een der eilanden van de Groene Kaap tot hunne gezamentlijke ankerplaats bestemd, ten einde zich daar wat te ververschen. Toen Bontekoe echter op de hoogte van genoemde eilanden kwam, ontmoette hij de beide schepen weder, en vernam, dat zij, in plaats van de gewenschte ververschingen te erlangen, door de Spanjaarden op eene vijandelijke wijze ontvangen waren, hetwelk nog aan drie mannen het leven gekost had. Alzoo was de hoop van de arme schepelingen op de Nieuw Hoorn, zich eenigzins van de geledene schade te kunnen herstellen, ten eenenmale vervlogen, en daarbij moesten zij de reis zoo spoedig hun doenlijk was voortzetten, om Indië in den kortst mogelijken tijd te kunnen bereiken. Voor zij de linie passeerden trof hen eene windstilte, welke drie weken duurde, en waarop een zuidoostenwind, volgde, die hun toeliet naar de Abrolhos te zeilen. Maar toen

zij deze groep eilanden bereikt hadden, trof hen weder eene windstilte, en deze nieuwe tegenspoed werkte zoo nadeelig op de zielsstemming en den gezondheidstoestand der manschappen, dat men reden had om te vreezen, dat zij allen ziek zouden worden, en men dus uit gebrek aan bekwame handen genoodzaakt zou zijn, den terugtogt naar het vaderland aan te nemen.

Ten einde onzen lezers een denkbeeld te geven van de ellende, welke veroorzaakt wordt door eene langdurige windstilte, willen wij voor een oogenblik den draad van ons verhaal afbreken.

Stellen wij ons voor, dat een fraai, van alle benoedigdheden wel voorzien schip, op de Atlantische zee vaart, en dat een verkeerd bestuur het heeft gedreven op de hoogte van de Bermudas eilanden, tusschen de twintig en dertig graden noorder breedte, welke omtrek door alle zeevarenden zorgvuldig vermeden wordt, als zijnde bekend onder den naam van »zee der windstilte.» Nog doet een frissche oostenwind de zeilen zwellen; maar spoedig wordt deze minder. Men zet alle zeilen bij; doch de al zwakker en zwakker wordende wind kan het schip niet meer doen bewegen; hij heeft eindelijk geheel opgehouden, zoodat ten laatste de wimpel slap en magteloos ter neder hangt. Echter is de zee nog in golvende beweging, en het schip drijft met den stroom voort. De zeeman vreest echter nog niets, en hoopt van dag tot dag, dat de wind zich weder mag verheffen. Men beproeft, de manschap met allerlei werkzaamheden bezig te houden; men beschouwt met angstige opmerkzaamheid zee en lucht; men staart naar de zon, en berekent, op welke hoogte het schip zich bevindt, en de officieren bespeuren tot hunnen schrik, terwijl zij het voor de manschap gaarne wilden verborgen houden, dat zij door eene verkeerde wending van het vaartuig genaderd zijn tot de »zee der windstilte,» en dat zij, met den stroom medegedreven, weldra binnen het bereik van dit gevreesde water zullen zijn. Deze schrikverwekkende waarneming wordt, helaas! door alle mogelijke omstandigheden bevestigd. De effene oppervlakte der zee wordt door geen enkel golfje meer bewogen; de stroom is onmerkbaar, en nu is het schip als vastgenageld op zijne plaats, niet in staat, zich te bewegen, en reddeloos verloren, als de wind

zich niet spoedig verheft. Maar — »hij zal wel spoedig weder op komen,» — hiermede troost zich de moedige matroos, daar hij aan de veranderingen van het weder gewend is, en — hij maakt rustig honderd keeren daags den vinger nat, houdt hem dan in de hoogte, om te ontdekken, of hij niet aan eenen kant opdroogt, omdat aldaar door de geringste luchtstrooming het vocht zeer spoedig verdamp. Maar te vergeefs; de lucht is stilen rustig; de zee zoo glad als een spiegel, en de gloeiende zonnestralen dringen zoo diep in het water, dat zelfs een bad in de zee onverdragelijk warm is.

Aldus verloop eenige dagen: het wordt eene week — einde-lijk zijn het eenige weken. Uit het heete zeewater verheffen zich ongezonde dampen, die de lucht verpesten; ook vertoonen zich in de zee enige haaijen, die roofgierig rondom het schip zwemen. Maar deze kunnen het in de onnatuurlijk warme zee niet meer uithouden, en — eenige dagen later zijn alle visschen verdwenen. De zee gelijkt nu veel op eene taaije, geleiachtige massa, welke alle vloeibaarheid schijnt verloren te hebben; het is, of alles tot bederf overgaat. Op het schip heerschen een onverdragelijke stank en eene vreeselijke hitte; het door de warmte vloeibaar geworden teer druppelt van hout en touwwerk af langs de wanden van het schip, het houtwerk kraakt en spijjt van een, ja zelfs wordt het schip lek, zoover het niet in zee ligt; de schepelingen zoeken op het dek naar lucht en verfrisching; maar vinden daar ook onuithoudelijke hitte, terwijl de stinkende dampen, die uit de zee opstijgen, hun de ademhaling beletten; ziek, ellendig, de wanhoop nabij, dwaalt de matroos, ongeschikt tot denken en handelen, rond, en slechts door de strengste tucht wordt hij afgehouden van oproer, of andere wilde uitharstingen, terwijl de officieren met scherpe wapenen de wacht houden bij dat gedeelte van het schip, waar de wijn- en brandewijnvoorraad te vinden zijn.

Het drinkwater is reeds lang in de vaten bedorven. Thans hebben zich daarin, zonder dat men weet hoe, wormen gevormd van eene voet lengte en zoo dik als eenen vinger, welke dieren zich voeden met de millioenen kleine zoogenaamde infusie-

diertjes, welke zich eerst in het drinkwater vertoond hadden. Wil men het water doorgieten, dan blijven de groote, grijze wormen er in, en kookt men het, dan blijft er slechts eene walgelijke gelei van wormen, over. Men is dus genoodzaakt het zoo maar te drinken, en de brandende dorst doet weldra allen afkeer overwinnen.

Thans beginnen echter de levensmiddelen te bederven. Het vleesch begint te rotten en wemelt van maden, of kleine wormen; het brood is vol kevers, oormormen en talloze andere insecten, welke bij iedere snee in menigte voor den dag komen. Wijn en azijn worden bewaard voor de zieken, totdat door de sterke hitte, de water-, wijn- en azijnvaten vaneen barsten, zoodat alles verloren gaat.

Thans staat aan allen de dood voor oogen in zijne verschrikkelijkste gedaante, namelijk om van dorst te versmacht in 't midden van de zee. Vroeger werden slechts nu en dan eenige offers geëischt, terwijl thans de ongelukkige manschappen door eene zenuw- en rotkoorts worden aangetast. Niemand vraagt nu meer naar redding; ook de meest bedaarden geraken in vertwijfeling — de mensch houdt op, mensch te zijn. Men vermoordt de officieren, welke verdacht worden, dat levensmiddelen voor zich verborgen houden; het schip wordt doorzocht en men vindt — niets. Ontdekt men echter nog een weinig wijn of eenigen anderen drank, dan drinkt men zich dronken, en doet dan de grootste dwaasheden, of begaat zelfs misdaden, door vertwijfeling en gewetenswroeging gepijnigd. De meesten sterven ellendig van dorst; de razenden vermoorden zich zelven door het drinken van te veel sterken drank; slechts enige krachtigen, wier reuzennatuur tot nog toe aan al deze ellenden heeft weêrstand geboden, waggelen als schimmen zinneloos tusschen de lijken door, elkander mijdende en bedreigende, totdat ook zij eindelijk eene prooi van den hongerdood worden.

Nu is het stil op het schip; geen levend wezen beweegt zich meer; somtijds drijft het maanden lang met den stroom mede, totdat eindelijk de wind zich met des te meer woede verheft, hoe langer hij zich stil gehouden heeft. De nog opgehaalde zeilen

vatten wind, en in een oogenblik ligt het schip op zijde en zinkt.

Dikwijls worden zulke uitgestorvene vaartuigen op de kust geworpen, of ontdekt door een of ander schip. Daar men geen levende ziel aan boord ziet, worden er booten heen gezonden. Nu eerst ontwaart men, dat het gansche schip is uitgestorven; slechts zelden vindt men in de kajuit een berigt, dat het geheele schrikkelijke omkomen der manschappen mededeelt. (1)

Dit is nu de windstilte, en zulke verwoestingen worden er door aangerigt.

Onze reizigers ontkwamen nog bij tijds een dergelijk lot. Zij behielden eenen goeden wind en bereikten weldra de Kaap de goede Hoop. Hier begon het te stormen, zoodat zij zich niet nabij de kust waagden. Men had nog water genoeg: ook waren eenige zieken weder hersteld, en daarom besloot de kapitein, om verder te zeilen. De maand Mei was verstreken, toen zij langs kaap Natal kwamen. Zij bevonden zich nu reeds vijf maanden op zee.

Het schip Enkhuizen verwijderde zich hier van de andere schepen, als zijnde bestemd voor de kust van Koromandel, en zeilde tusschen Madagaskar en de kust van Afrika in. Kort daarna geraakte Bontekoe in twist met den kapitein van Nieuw Zeeland, zoodat deze zich ook van hem verwijderde en hem aan zijn lot overliet. Thans vertoonde zich op de Nieuw Hoorn die vreeselijke kwaal, waaraan de zeevarenden dikwijls moeten lijden, namelijk de scheurbuik, waardoor in korten tijd veertig man buiten staat gesteld werden om hun werk te doen. Ook de overigen leden aan verzwakking, zoodat Bontekoe besloot, om de Lodewijksbaai op Madagaskar te bezoeken, opdat de zieken een weinig tot verademing konden komen. Men kon echter geene goede landingsplaats vinden, en Bontekoe liet derhalve eene boot uitzetten, om daarmede aan land te gaan, terwijl het schip op zee heen en weder voer, om zich niet te veel te verwijderen, hetwelk de

(1) Zimmerman, de zee enz.

schepeelingen »laveren» noemen. Maar de branding was zoo hevig, dat men onmogelijk kon landen. Daar er zich eenige inboorlingen op de kust vertoonden, waagde een matroos er zijn leven aan, en zwom door de branding heen. Maar hij verstond de teekens, die zij maakten, niet, en daar zij ook geene levensmiddelen bij zich hadden, keerde de matroos onverrichter zake naar de sloep terug, waarop Bontekoe teleurgesteld weder naar het schip voer; de zieken verschrikten, toen zij hem nietszagen medebrengen.

Ten einde een der twee eilanden, Mauritius of Maskarenhas te bereiken (deze liggen in elkanders nabijheid) liet Bontekoe den koers naar het zuiden rigten tot op negen en twintig graden breedte. Men had vijf dagen daarna Maskarenhas in het gezigt, bereikte het eiland gelukkig en ging in de nabijheid voor anker liggen op 40 vadem diepte. Deze ankerplaats was gevaarlijk genoeg wegens de rotsachtige kust; maar de arme zieken voelden zich reeds verkwikt door het gezigt op het bekoorlijke eiland. Door de gevaarlijke branding was het echter onmogelijk, om de lijders aan wal te brengen, hoe dringend zij er ook om baden. Bontekoe zond echter terstond eene sloep uit, om het eiland te onderzoeken; men landde gelukkig en vond eene menigte schildpadden op het strand. Dit berigt deed het verlangen der zieken toenemen, en zij verbeeldden zich, reeds half genezen te zullen zijn, zoodra zij maar eenen voet op de kust gezet hadden. Bontekoe toonde zich dadelijk bereid, aan hun verzoek te voldoen, maar hiertegen verzette zich de Supercargo (Scheepskoopman) Hein Roll en met de beste bedoeling. Hij wilde de mannen volstrekt niet aan land laten gaan, omdat hij vreesde, dat het schip door den sterken stroom zou worden medegevoerd, en zij aldus verlaten zouden achter blijven.

De zieken baden echter met gevouwen handen om aan wal gebragt te worden, zoodat het eindelijk Bontekoe ter harte ging, en hij Roll trachtte te overreden. Daar hem dit echter niet lukken wilde, besloot Bontekoe alle verantwoording op zich te nemen, en riep met lulder stem over het dek: »ieder, die het verlangt, mag aan land gezet worden! Dit verschaft eene

grootte vreugde. De sloepen werden uitgezet; de gezonden hielpen de zieken, om er in te klimmen; Bontekoe gaf hun zeildoek voor eene tent mede, benevens allerlei voorraad, keukengereedschappen en eenen kok. Hij ging zelf met hen aan wal, om met raad en daad hen bij te staan. Zij geraakten in verrukking op het gezigt van het groene gras, wentelden zich uit enkel genot er in om, en velen verzekerden, dat zij zich reeds veel sterker gevoelden.

Er bevonden zich hier eene menigte wilde duiven, die echter zoo weinig schuw waren, dat men ze gemakkelijk met de hand vangen kon. Hiervan sloeg men er eene menigte met stokken dood; met nog minder moeite bekwamen zij schildpadden; die werden slechts op den rug gelegd, als men zich van hen wenschte te verzekeren. Bontekoe verheugde zich zeer, toen hij zijne zieken zoo goed bezorgd zag: daar hij echter ongaarne den nacht aan wal wilde doorbrengen, liet hij de veertig zieke manschappen achter en keerde naar boord terug.

Daar de ankergrond zoo slecht en gevaarlijk was, besloot Bontekoe eene betere reede op te zoeken. Hij nam alzoo den volgenden dag de sloep en onderzocht de kust. Vijf mijlen van het schip af, ontdekte hij eene bogt met eenen zandgrond. Niet ver van het strand bevond zich een vijver met zoet water, welke omringd was van fraaije, schaduwrijke boomen, waarin zich eene menigte duiven, graauwe papegaaijen en andere vogels genesteld hadden. In den vijver zwommen vreedzaam eenige ganzen. Deze arme dieren kenden de verderfelijke hand niet, die hen hier in hunne rust kwam storen, en werden in menigte door de matroozen gedood, zonder dat de overigen vlugtten. Zij konden van het vet nauwelijks loopen. Onder eenen enkelen boom vonden de zeelieden vijf en twintig schildpadden in de schaduw liggen. Wanneer zij eenen papegaai of eenen anderen vogel vingen, en dien plaagden, totdat hij schreeuwde, kwamen de andere vogels van dezelfde soort aanvliegen, alsof zij hem wilden helpen, en lieten zich aldus gemakkelijk vangen.

Wie leest deze beschrijving niet met een gevoel van bitterheid? Moet dan de mensch overal den vrede in de natuur verstoren, en dood en verderf om zich heen verspreiden?

Bontekoe deed aan zijne zieken weten, welk een bekoorlijk oord zij bij deze baai zouden vinden, en zij toonden zich terstond bereid, er heen te gaan. In de hoop van daar eene betere verblijfplaats aan te treffen, gingen zij in de sloep en kwamen er bijna te gelijktijd aan met het schip, hetwelk in het binnenste van de baai voor anker ging liggen op vijf en dertig vademen diepte. Nadat men het noodige bezorgd had, ging het scheepsvolk beurtelings het land verder in, om wildbraad uit het bosch te halen. Acht mannen moesten met een net in den vijver vissen. Zij vingden eene grootte menigte voortreffelijke rivier-visschen, namelijk karpers, en zeer vette en smakelijke zalmen. Men vond aan het strand en aan den kant des vijvers eene ontelbare menigte pinguïnen, dat zijn zeevogels, die regt op staan en hunne vleugels, in plaats van om te vliegen, tot zwemmen gebruiken, daar ze veel te klein zijn en bijna geene vederen hebben. Deze dieren zien er vreemd uit en gelijken in de verte veel op menschen, als zij op eene rij langs de kust staan en slechts nu en dan eenen vleugel opheffen. Zij waggelen van het vet, en ofschoon men hun walgelijk traanachtig vleesch niet eten kan, zoekt men ze toch te vangen om het spek. In den broeitijd zijn eenige lage, zandachtige eilandjes dikwijls geheel bedekt met de eijeren dezer vogels, en daar deze zeer smakelijk en gezond zijn, worden ze door de zeelieden ijverig opgezocht.

In de nabijheid vond men ook eene beek, die, door schaduwrijke boomen omringd, van het gebergte stroomde en voortreffelijk drinkwater opleverde. De zeelieden, welke zich naar alle kanten over het eiland verspreid hadden, vonden aan het strand eene plank liggen, waarin de volgende woorden gesneden waren:

»Adriaan Martens Block, admiraal, landde aan deze plaats met dertien schepen, en verloor eenige matroozen, die in de branding het leven lieten.»—

Bontekoe vond daarentegen de branding niet gevaarlijk. De schepelingen hadden na het geheele eiland onderzocht; maar zij hadden nergens enig spoor van menschen gevonden. Des te meer visschen en vogels konden zij vangen. Zij braadden de vogels

aan puntige stokken en bedropen ze met schildpaddenvet, hetgeen er eene smakelijke spijs van maakte.

Aan eenen anderen kant op het eiland vonden zij eene beek, vol paling; daar zij geen net bij zich hadden, trokken zij hunne hemden uit, spanden ze dwars in de beek en vingden er op deze wijze zeer velen. Er waren ook geiten op het eiland; maar deze waren zoo schuw en vlug, dat men slechts eenen bok kon vangen, wiens horens door ouderdom echter half afgefallen waren zoodat men hem spoedig weder liet loopen.

Onder zulke gunstige omstandigheden, in eene zachte luchtstreek, en met overvloed van goed voedsel kon het wel niet anders, of de meeste zieken kregen hunne krachten weder. Zij moesten dus weder aan boord gaan, en slechts zeven man bleven er om hunne zwakheid op het eiland achter, totdat het schip onder zeil ging. Bontekoe verhaalt, dat, eer twintig dagen verloopden waren, de vogels door het bestendig jagen zoo schuw geworden waren, dat zij opvlogen, zoodra zij slechts een van hunne vervolgers zagen. De opperstuurman, die den grootsten lust tot jagen bezat, begaf zich met den snaphaan landwaarts in, om er eenige te schieten. Maar hij had reeds bij het eerste schot het ongeluk, dat de loop uiteensprong, en hem een oog deed verliezen. Dit was het einde van de jacht. Men had evenwel eene groote menigte visschen gezouten, geroookt, en zoo toebe-reid, dat het eene goede spijs voor het vervolg der reis kon uitmaken.

Na een oponthoud, dat bijna eene maand geduurd had, drong Roll op de terugreis aan. Men ligte alzoo de ankers en wilde landen op het eiland Mauritius; maar het schip was er zoo ver van verwijderd, dat men het slechts even onder den wind zag. Men had eenigen van de bemanning nog ziek aan boord genomen, anderen waren wel is waar gezond, maar nog niet bestand tegen de vermoefjenissen der reis, en zij werden weder ziek, daar zij hun leger te vroeg hadden moeten verlaten. Het deed Bontekoe leed, dat hij niet langer op Maskarenhas was gebleven. De wind was hun zoo tegen, dat de linie niet kon gepasseerd worden, waar

zij den passaatwind of Mousson 1) zouden getroffen hebben, waarmede alle schepen spoedig Bantam of Java kunnen bereiken. Bovendien had de Nieuw-Hoorn met eenen geweldigen stroom te kampen, die dreigde het schip mede te voeren, hetwelk nieuwe ziekten zou doen ontstaan. Bontekoe besloot daarom naar het eiland St. Maria te varen, hetwelk niet ver van de kust van Madagaskar, tegenover de baai Antongil gelegen is. Aan de westkust van het eiland was het water zoo helder, dat men acht vademmen diep den grond zelfs kon zien. Bontekoe liep eene bogt binnen en wierp het anker op eenen grond van dertien vademmen. De inwoners kwamen in groote menigte op het strand, en ofschoon zij niet zoo dikwijls Europeanen zagen als de inwoners van Madagaskar, waren zij toch zeer vertrouwelijk en vriendelijk jegens onze reizigers. Zij bragten hoenders, limoenen en rijst aan boord, en gaven ook door teekenen te verstaan, dat zij runderen, schapen en anderen voorraad genoeg hadden. Er werd nu een vreedzame ruilhandel begonnen. Tegen schelletjes, timmen lepels, messen met koperen hechten, glazen korallen en dergelijke ruilde men kalveren, schapen, varkens, rijst, melk en watermeloenen in. De melk bragten zij in vaten, welke gemaakt waren uit zeer dicht in elkander gevlochten bladeren. Bontekoe liet hun wijn aanbieden in eenen grooten zilveren beker. Dit dronken zij begeerig uit, en even als de paarden, staken zij het geheele hoofd in den beker. Maar spoedig begon de wijn op de Indianen te werken; zij begonnen te waggelen en maakten een geweld, alsof zij dol waren. De bewoners van dit eiland behooren even als die van Madagaskar tot de negers, en zijn zwartachtig bruin van kleur. Overigens gelijken zij volkomen op de Afrikanen. Zij loopen naakt, en dragen slechts om de heupen een linnen schort.

Alle dagen ging men aan land om met hen te handelen; daar

1) Aldus wordt de wind in den Indischen oceaen genoemd, welke regelmatig een half jaar lang westelijk en een half jaar lang oostelijk is.

zij echter weinig oranjeappels en citroenen hadden, besloot Bontekoe, om met de gewapende sloep naar Madagaskar te gaan en er eenige van die vruchten in te ruilen. Hij kwam zonder tegenspoed aan de kust van Madagaskar, zeilde langs eene rivier eene mijl ver landwaarts in, tot hij niet verder konde. Groote boomen strekten hunne reusachtige takken over de rivier uit, en vormden in het midden boven het niet breede, maar diepe water, vereenigd een schaduwrijk dak. Op het laatst hingen de takken tot op het water neder, en hierdoor werd dus de geheele verdere vaart op de rivier versperd. In deze uitgestrekte wildernis ontdekte men geen spoor van menschen; slechts de dieren leefden er ongestoord in de vrije natuur. Bontekoe keerde dus onverrichter zake en onvoldaan naar de zee terug, en kwam des avonds weder aan boord van de Nieuw-Hoorn.

Een paar dagen later ging hij weder met de sloep uit, om de Eusten nader te onderzoeken van het eiland St. Maria, waar zijn schip nog voor anker lag. Hij was zoo gelukkig, een oord te vinden, waar limoenen, oranjeappels, melk, rijst en bananen (de vrucht van den pisangboom) in menigte voorhanden waren. Hij keerde des avonds met zijne zwaar beladene sloep naar de Nieuw-Hoorn terug.

De lucht was op het eiland St. Maria zoo gezond, dat de zieken na negen dagen even gezond en krachtig werden, als zij bij hunne afreis uit Holland geweest waren. Zij gingen zeer vreedzaam met de inboorlingen om. Het schip werd ook hersteld, en de Indianen stonden hun daartoe gewillig het hout af. Om aan deze menschen eenig genoeg te verschaffen, namen de schepelingen somtijds eenen muzikant mede, die voor hen op de viool moest spelen. Hierover geraakten zij buiten zich-zelfen van vreugde. Eenigen zetteden zich om hem heen en klaptten in de handen; anderen dansten, sprongen en juichten, alsof zij half krankzinnig werden van genot. Bontekoe zoude gaarne eens onderzocht hebben, welke godsdienst deze arme Indianen beleden. Maar, daar men hunne taal niet kon verstaan, was het onmogelijk, iets anders daaromtrent te vernemen. Al wat Bontekoe er van merkte, was dat zij afgodendienaars waren. Hier en daar waren ossen-

koppen op lange palen geplaatst; daarvoor knielden zij, om te bidden.

Intusschen was het schip van boven tot beneden schoongemaakt en hersteld, zoodat men er zich nu weder gerust mede in zee kon begeven. Bontekoe ging alzoo weder onder zeil tot op negen en dertig graden zuiderbreedte; hier wendde men den steven en stuurde oostwaarts naar de Sunda-sstraat.

BRAND OP HET SCHIP.

Er was nu bijna een geheel jaar verlopen, sedert de Nieuw-Hoorn Texel verlaten had, en nog had dit ongelukkige schip de plaats zijner bestemming niet mogen bereiken. Wie echter bedenkt, hoeveel lijden en ontberingen de ongelukkige schepelingen op deze bijna twaalf maanden lange reis hadden te verduren, dien zal het zeker verwonderlijk toeschijnen, dat er zoo weinigen stierven, en dat de meesten van hen niet reeds lang waren teruggeedeinsd voor het vervolgen van zulk eenen ellendigen en moeitevollen togt. Ook levert dit verhaal ons een voorbeeld op van den lagen trap, waarop in dien vroegeren tijd de scheepvaart stond. Tegenwoordig legt een koopvaardischip de reis van Holland naar Batavia in minder dan vier, soms binnen de drie maanden af. Bij de ongelukkigste gevallen gaat er een half jaar mede heen. Daarenboven wordt thans in ruime mate gezorgd voor goed voedsel, zuiver water en andere benodigdheden der manschappen, zoodat men gedurende den geheelen togt nergens behoeft te ankeren. Ook heeft het grootste koopvaardij-fregat van 1200 tonnen last thans hoogstens 48 tot 64 mannen aan boord, welk getal ruimschoots toereikend is, om de dienst waar te nemen. Bontekoe moest

echter op zijn schip 200 man aan boord hebben. Het is echter onmogelijk, om zulk eene menigte menschen goed te bezorgen, als een vaartuig geladen is. Van daar ontstond al die ellende en al dat gebrek aan de noodigste behoeften; van daar, dat men ieder oogenblik moest landen, om den voorraad weder aan te vullen, en dat dus de togt zoo lang duurde.

Het was op den 19den December 1619, dat de Nieuw-Hoorn zich op $5\frac{1}{2}$ graad zuiderbreedte bevond. Bontekoe was juist op het dek om de bezigheden van de manschappen en den koers, dien het schip volgde, in oogenschouw te nemen, toen hij plotseling van beneden uit het schip den kreet van brand! brand! hoorde.

Hij vloog verschrikt naar het ruim, maar zag niets; op zijne vraag, waar er dan brand was? werd hem geantwoord: hier in de ton. Bontekoe stak er de hand in, maar bemerkte geen spoor van brand. Hij ondervroeg thans naar de oorzaak der beweging en vernam, dat de botteliersmaat volgens gewoonte in het ruim was gegaan, om den brandewijn te halen, welke den volgenden dag onder de manschappen verdeeld moest worden. Hij had zijne kaars op een vat geplaatst, hetwelk eene rij hooger lag dan dat, waaruit hij tappen moest. Ongelukkig viel er een weinig van het brandende kaarsvet in, waardoor de brandewijn dadelijk in vlam geraakte, het vat in stukken deed springen en alles door het ruim stroomde tusschen de steenkolen in, die daar als ballast lagen.

Nadat men er eenige kruiken water opgegoten had, scheen de brand gebluscht te zijn. Bontekoe deed er nog eenige emmers water opgieten, en daar hij toen geen spoor van brand meer zag, ging hij weder gerustgesteld naar het dek. Deze zorgeloosheid sleepte echter vreeselijke gevolgen na zich. Wij zullen dit Bontekoe zelve op zijne eenvoudige manier laten verhalen. Hij schrijft: »Een half uur later hoorde ik wederom brand roepen. Ik schrikte, toen ik, beneden gekomen, de vlam van uit het onderste gedeelte van het ruim, zag slaan. Het waren de kolen, door den brandewijn aangestoken, en het gevaar was des te grooter, wijl er vier à vijf rijen tonnen op elkander lagen. Wij goten er geducht veel

water op; maar de kolen werden er niet door gebluscht, en een nieuw gevaar dreigde ons, hetgeen de verwarring nog meer deed toenemen. Het op de kolen gegotene water namelijk verspreidde zulk eenen dikken, zwavelachtigen en verpestenden damp, dat het bijna niet mogelijk was, langer in het ruim te blijven, zonder er van bedwemd te worden. Ik bleef er echter, en trachtte alles aan te wenden, om den brand te blusschen. Ook liet ik de mannen elkander aflossen, om nu en dan verse lucht te kunnen scheppen. Ik dacht werkelijk, dat eenigen zouden gestikt zijn, eer zij het luik konden bereiken. Het werd mij ook zoo benaauwd, dat ik niet meer wist, waar ik was, en ik moest somtijds het hoofd op eene ton laten rusten, met het gezigt naar het luik gekeerd, om een weinig adem te scheppen."

»Toen ik het niet langer kon uithouden" zeide ik tot Roll: »wij moeten het kruid over boord werpen!" Hij wilde er echter niet in bewilligen, en antwoordde: »als wij het kruid in zee werpen, zijn wij wel zeker, van niet in de lucht te zullen vliegen; maar als wij in de boot gaan, en het schip verlaten moeten, waarmede zullen wij ons dan verdedigen, als wij worden aangevallen?"

Intusschen nam het vuur hand over hand toe, en niemand kon door den rook langer in het ruim blijven.

Men goot alzoo door openingen en luiken siechts eene groote menigte water in het ruim. Daar de groote sloep reeds voor drie weken in zee nedergelaten was, begaven er zich vele manschappen in, om te vlugten. Thans werd ook de boot in zee gebragt, omdat zij hinderlijk was voor hen, die water moesten scheppen. Men kan zich niet gemakkelijk een denkbeeld maken van onze ontsteltenis. Er was niets dan vuur en water te zien, en men had geene hoop, om te kunnen vlugten, want ons schip was alleen op den grooten oceaen, ver van iedere kust. In dezen nood verloren ook de moedigsten hunne heldhaftigheid; zij begonnen de lafhartigen, die in de sloep gevlugt waren, te volgen, sprongen in zee en zwommen naar de sloep of naar de boot. Daarin verborgen zij zich onder het dek of onder de banken, met het doel om, als er nog meer bij kwamen, zich uit de voeten

te maken, en degenen, die zich nog op het schip bevonden, aan hun lot over te laten.

Toen Roll toevallig langs het schip in de beide booten zag, hoeveel mannen er zich reeds in bevonden, riep hij hun toe, terstond het schip te naderen, maar zij stoorden zich niet meer aan zijn bevel, en verzochten, of hij bij hen wilde komen, daar zij plan hadden, om in zee te steken. Zij herinnerden hem aan het gevaar, daar hij zich aan blootstelde, door langer op het schip te blijven, en aan de onmogelijkheid, om allen op te nemen, die er nog waren, daar de booten zoo vele personen niet konden bevatten. Het verzoek dezer menschen, en nog meer de doodelijke angst, bewogen Roll eindelijk, om in de sloep af te stijgen. Nauwelijks was hij er echter in, of hij herinnerde zich zijnen plicht weder en sprak: »goede menschen, gij moet op den kapitein wachten!" Maar noch bidden, noch bevelen mogt hier baten; zoodra de supercargo in de boot was, kapten de lafhartigen het touw af en voeren weg. Ik was intusschen druk bezig, om de mannen tot werken aan te sporen, toen eenigen van de achtergeblevenen tot mij kwamen, en riepen: »ach! kapitein, wat moeten wij nu beginnen, daar varen de sloep en de boot weg!"

«Als zij ons verlaten, zien wij hen nooit terug," antwoordde ik, liep naar het dek, en zag met eigene oogen, hoe zij wegvoeren. De zeilen van het schip waren half geheschen en het groote zeil ook niet opgehaald. Ik riep: »schielik alle zeilen bijgezet, wij moeten hen inhalen. Als zij ons niet in de sloep willen innemen, zullen wij hen overzeilen, opdat zij mogen leeren, wat hun past!"

Wij naderden tot op drie scheeps lengten afstands. Maar zij kregen meer wind en draaiden. Hierop zeide ik tot de anderen: »Kinderen! wij moeten ons aan Gods barmhartigheid toevertrouwen, en zien, wat wij doen kunnen. Wij zullen doorvaren, welligt gelukt het ons nog, den brand gebluscht te krijgen. Loopt naar de kruidkamer, en werpt al de vaatjes met kruid over boord, eer de vlammen zoover komen."

Daarop beval ik aan drie timmerlieden om spoedig eenige gaten te boren, en het schip $1\frac{1}{2}$ vadem hoog met water te laten

loopen. Maar zij konden nergens met de boren doorkomen, omdat het geheele schip van buiten met ijzer beslagen was, voor de wormen, die het hout anders doorknagen.

Toen dit middel dus niet aangewend kon worden, geraakten de schepelingen in eenen onbeschrijflijken staat van moedeloosheid. Alles schreide en jammerde. Men goot er frisch op los, en de gloed scheen eenigzins te verminderen, toen eensklaps de olie in brand geraakte. Nu was alle hulp te vergeefs, want hoe meer men bluschte, des te heviger sloeg de vlam er uit; de brandende olie stroomde overal heen, en stak alles aan. In dezen hopeloozen toestand nam het jammeren en roepen om hulp zoo toe, dat mij de haren te berge rezen en het koude zweet mij uitbrak.

Nog altijd werkte ieder uit al zijne magt. Er werd water in het schip gegoten en het kruid wierp men in zee.

Er waren reeds zestig halve vaten over boord geworpen, maar er lagen er nog driehonderd in de kruidkamer.

Thans naderde het vuur het binnenste van het schip, en in weinige oogenblikken was alles in honderd duizend stukken gesprongen. . . .

Honderd negentien personen waren er nog op het schip geweest. In den oogenblik, dat het in de lucht vloog, bevond ik mij op het dek, niet ver van het touwwerk van het groote zeil, en drie en zestig man schepten in mijne tegenwoordigheid water om te blussen.

In een oogenblik waren zij allen verdwenen, zonder dat men kon zien, waar zij bleven. Het ging de overigen niet beter. Wat mij betreft, ik bereidde mij, om even als mijne medgezellen te sterven. Ik strekte de handen ten hemel en riep: »Heer, wees mij genadig en barmhartig!» Ik bemerkte wel, dat ik in de lucht vloog, en dacht ook, dat het met mij gedaan was; ik verloor echter het bewustzijn niet en had alle hoop nog niet opgegeven. Eindelijk viel ik uit de lucht te midden van al de overblijfselen van ons schip in het water. Zoodra ik hier eens was, groeide mijn moed dermate aan, alsof ik een ander mensch geworden was. Toen ik omkeek, dreef de groote mast aan den eenen kant en de bezaansmast aan den anderen. Ik

klom op den eersten en aanschouwde het tooneel van verwoesting rondom mij, terwijl ik zuchtende uitriep: »grootte God! alzoo is ons fraaije schip vernield, even als Sodom en Gomorra!»

Een tijd lang ontwaarde ik geen mensch, en ik zat in diepe gedachten verzonken; eindelijk zag ik iemand met handen en voeten werken, om boven te komen. Hij greep een eind van den boegspriet, klom er op en zeide: »daar ben ik weer!» Ik hoorde hem spreken en riep uit: »goede God! is hier nog iemand anders in leven, dan ik?» De jonge man heette Herman van Kniphuizen en was een Duitscher van geboorte. Ik zag naast hem den kleinen mast drijven, en daar de groote mast, waarop ik zat, zoo kantelde, en mij dus zeer moeilijk was, riep ik hem toe: »Herman, schuif mij dat hout toe, om op te gaan zitten, dan kom ik bij u.» Hij deed het, want naar hem toe zwemmen kon ik onmogelijk, zoo pijnlijk waren al mijne leden van het in de lucht vliegen. Ik had twee gaten in het hoofd, en mijn geheele rug was gekneusd. Tot nu toe had ik daar nog niets van gemerkt, maar thans werd de pijn op eenmaal zoo hevig, dat mij hooren en zien verging. Wij zaten dicht bijeen en hadden elk een stuk van den boegspriet vast. Wij zagen aan alle zijden rond, of wij de sloep of de boot niet konden ontdekken. Eindelijk zagen wij ze, zeer in de verte, maar de zon ging juist onder. Ik sprak tot mijnen deelgenoot in het ongeluk: »Mijn zoon, nu is alle hoop vervlogen; het wordt nacht, de sloep en de boot zijn te ver van ons af; wij kunnen het hier onmogelijk den nacht over uithouden. Wij zullen God bidden en ons aan zijnen wil onderwerpen. Wij begonnen te bidden en onze warme bede werd verhoord, want kort daarna waren de sloep en de boot dicht bij ons. Wij waren van vreugde buiten ons zelve, en ik riep luidkeels: »helpt, helpt den schipper!» »Eenige matrozen hoorden mij, en riepen ook: »de schipper leeft nog!» Zij naderden ons, maar niet te veel, want de groote masten zouden tegen hunne zwakke vaartuigen kunnen stooten en ze omverwerpen.

Herman, die door het in de lucht springen niet veel geleden had, zwom naar de sloep. Maar ik riep: »als gij mij wilt redden, moet gij hier komen, want ik ben zoo gekneusd,

dat ik niet zwemmen kan. »Hierop sprong de trompetter in het water met de loodlijn, die hij in de sloep vond, en gaf mij daar een eind van, dat ik om het lijf bond. Op deze wijze werd ik gelukkig naar de sloep toetrokken. Hier vond ik Roll, Willem van Galen en den onderstuurman, Meijnders Krijns genaamd, uit Hoorn. Zij zagen mij allen verbaasd aan.

Ik had achter in de sloep eene soort van kleine roef laten maken, waar in twee menschen konden plaats nemen; hierin legde ik mij neder, om wat uit te rusten, want ik voelde mij zoo zwak, dat ik het niet lang meer zou hebben kunnen uithouden. Mijn rug was vreeselijk gekneusd, en de gaten in mijn hoofd deden mij geduchte pijn uitstaan. Maar ik was nog bezorgd voor het behoud der manschappen, en zeide daarom tot Roll: »mij dunkt, wij moesten dezen nacht maar dicht bij het wrak blijven. Als het morgen dag is, kunnen wij welligt nog eenige levensmiddelen opvisschen; misschien vinden wij dan ook nog een kompas, waarmede wij land kunnen zoeken.» Want diegenen, welke, voordat het schip in de lucht vloog, in de sloep gevlugt waren, hadden toen slechts aan het oogenblikkelijke behoud van hun leven gedacht, maar niet aan het medenemen van eenigen voorraad. De opperstuurman had het kompas geborgen, toen hij zag, dat het grootste gedeelte der manschappen vlugtte. Hierdoor hoopte hij hen van de vlugt terug te houden; maar zij gingen evenwel, en hij sprong met het schip in de lucht.

Roll verachtte mijnen welgemeenden raad, en liet frisch doorroeiën, alsof het dag was, in de hoop, van land te vinden. Toen echter de zon opging, zag hij noch land, noch het wrak. Men zag nu naar mij, of ik levend of dood was. »Kapitein, zeiden zij, wat moeten wij doen? wij zien geen land, en hebben geen brood, noch kaarten of kompas?»

»Ach, Kinderen, antwoordde ik, waarom hebt gij gisteren mijnen raad niet gevolgd? Ik meende het zoo goed met u, toen ik u raadde, dicht bij het wrak te blijven, want toen ik op de mast zat, herinner ik mij wel, dat ik spek, kaas en anderen voorraad om mij heen zag drijven.

»Lieve schipper, zeiden zij toen zeer vriendelijk tot mij, sta toch op en voer gij ons aan.»

»Ik kan niet, antwoordde ik, want ik voel mij zoo afgemat, dat ik mij niet bewegen kan.»

Nu namen zij mij op, en droegen mij als een kind tot boven op het dek van de kleine hut in de sloep. Ik zag nu eerst, dat zij nog altijd voortroeiden. Ik vroeg, hoe groot de voorraad was? Zij toonden zeven of acht pond beschuit. »Houdt op met roeiën, zeide ik weemoedig en bezorgd, gij mat u noodeloos af, en hebt geene spijs om u te verkwikken en uwe krachten te herstellen.» Zij vroegen mij nu, wat te doen? Ik gaf den raad dat allen hunne hemden zouden uittrekken, om daarvan zeilen te maken. Om draden te bekomen, liet ik een eind touw, dat in de sloep lag, uitpluizen en er zoo garen van draaijen. Het overschot gebruikte men om vast te binden, zoo goed het gaan wilde. De mannen in de boot volgden ons voorbeeld; de hemden werden alzoo aan elkander gehecht en er kleine zeilen van gemaakt.

Hierop telden wij onze manschappen. De sloep bevatte zes en veertig en de boot zes en twintig man. In de sloep vond men eenen blaauwen matrozenkiel en een kussen; deze werden aan mij gegeven, wegens mijnen zwakken toestand. Wij hadden den scheepsbarbier bij ons, maar geene geneesmiddelen. Hij kaauwde echter beschuit, en legde dit tot verzachting op mijne wonden, waardoor zij met Gods hulp genazen. Ik wilde mij ook van mijn hemd ontdoen, voor de zeilen; maar daar verzetteden allen zich tegen, en zij zorgden ook voor mij, zoo goed zij maar konden.

Den eersten dag lieten wij ons maar met den stroom mededrijven. Toen echter des avonds de zeilen gereed waren, spande men ze uit, en wij zeilden met den wind. Dit had op den twintigsten van de wintermaand plaats. Wij rigtten ons naar den loop der sterren, daar wij wel wisten, wanneer zij op- en ondergingen. Zoo aanvaardden wij onze reis.»

DE HONGERSNOOD. EENE ONTDEKKING.

Hier eindigde het merkwaardige verhaal van de ongelukkige gebeurtenis, waardoor Bontekoe en de zijnen in ellende gestort werden. Wij zullen nu verder gelegenheid vinden, om de standvastigheid en volharding te bewonderen, waarmede de mensch zich zelfs in de hachelijkste omstandigheden kan staande houden; wij zullen echter tevens leeren zien, hoe de ruwheid en onbarmhartigheid, door den nood gedwongen, tot de onmenselijkste handelingen in staat is, en niet terugbeeft voor de onnatuurlijkste misdaden.

Den 20sten December gingen de beide vaartuigen zonder voorraad van drinkwater of levensmiddelen onder zeil. Zij legden dien nacht en de volgende dagen een tamelijk goed eind af. Daar zij echter niet wisten, waar zij zich bevonden, beproefden zij, eenen zonnewijzer te maken, om dan eenigzins te weten, op welke hoogte zij bleven. Ook teekenden zij een quadrant op de plecht van het schip, en sneden eenen peilstok. Tennis Thybrands, de kistenmaker, had eenen passer bij zich en wist eenigzins, hoe de graden hoogte moesten worden aangeteekend, zoodat zij eindelijk eene soort van zonnewijzer hadden, die in geval van nood kon gebruikt worden. Bontekoe sneed eene zee-

kaart op den grond, en teekende daarop de eilanden Sumatra, Java en de Sundastraat. Op den dag, toen alles in de lucht gevlogen was, had zich het schip op 5½ graad zuiderbreedte en slechts twintig mijlen van de kust af bevonden. Ook teekende Bontekoe een kompas, en nam dagelijks waar, op welke hoogte men zich bevond. Men stuurde zeven mijlen naar het zuiden, naar de straat Sunda, in de hoop van gemakkelijker den weg te zullen vinden, als men maar eenig land kan ontdekken.

Deze vaart was echter aan groote bezwaren onderhevig. Des nachts verstijfden onze arme schipbreukelingen bijna van koude, en over dag was de hitte onuitstaanbaar, dewijl de zon hun regt boven het hoofd stond. Van het weinige beschuit deelde Bontekoe dagelijks onder de manschappen uit, zoo lang er iets voorhanden was. Maar het strekte niet lang, ofschoon elk dagelijks niet meer kreeg dan een stukje van een duim dik. Zij hadden daarenboven bijna niets te drinken; als het regende, werden de zeilen nedergehaald en over de sloep uitgespreid, waarna het water in twee tonnen werd uitgewrongen, die men mede had genomen. Dit was dan hun voorraad voor de dagen, waarop het niet regende. Bontekoe sneed het vooreind van eenen schoen af; hiermede schepten zij het vocht op en dronken zij. Niettegenstaande deze groote ontberingen, waren de manschappen toch zeer bezorgd voor Bontekoe. Men wilde, dat hij zooveel nemen zoude, als hij verlangde, omdat hij voor allen zoo onmisbaar was, voor hen zorgen en denken moest, en ook bij het groote aantal niemand merken zou, of hij meer gebruikte. Deze welwillendheid trof Bontekoe zeer en deed hem genoegen. Maar hij wilde niet meer gebruiken, dan ieder ander.

De boot deed alle moeite, om de sloep te volgen. Maar daar de zeilen van deze laatste beter waren, en niemand zich in de boot bevond, die iets van de zeevaartkunde verstond, smeekten zij dringend, zoo dikwijls zij voorbij de sloep voeren, of een van hen aan boord van de sloep kon komen, om er allen in opgenomen te worden, daar zij bevreesd waren, dat de een of andere storm hen van de sloep zoude verwijderen. Maar de zee-
lieden in de sloep verzetteden er zich tegen, en gaven aan

Bontekoe hunne vrees te kennen, dat dan hun vaartuig, te zwaar geladen zijnde, met allen zoude zinken.

Reeds sedert eenigen tijd werden onze schepelingen door honger en dorst gekweld. Eindelijk steeg hunne ellende ten top: er was geene beschuit meer om te verdeelen, en nog zag men geen land. Bontekoe deed zijn best, om veler ongeduld te doen bedaren; hij dacht, men kon niet ver meer van de kust af wezen; maar dit hielp niet langer. Zij begonnen zich over hem te beklagen, en verweten hem, dat hij hen bedroog, en in plaats van naar het land te varen, hen nog verder in den wijden oceaen bragt. De honger werd intusschen groot; maar eensklaps beschikte God het zoo, dat een groot aantal meeuwen nederdaalden en om de sloep bleeven vliegen, alsof zij gevangen wilden worden. Zij kwamen zoo laag, dat men ze met de hand vatten kon. En deze rauwe vogels smaakten onzen armen, hongerigen reizigers zoo heerlijk, dat Bontekoe getuigt, nimmer had de honig hem zoo zoet toegeschenen als deze meeuwen. Maar deze gelukkige vangst verschaft slechts eenen enkelen maaltijd, die onze schipbreukelingen alleen maar eenigermate verfrischte; de dag ging wederom voorbij, zonder dat men land zag. Thans begon bij allen de moed te zinken, en toen degenen, die zich in de boot bevonden, nogmaals smeekten om in de sloep te worden opgenomen, werd eenparig besloten, aan hun verzoek gehoor te verleenen. »Als wij dan toch sterven moeten, willen wij het »met elkander doen!» Onder zulke opmerkingen kwamen de arme zeelieden uit de boot aan boord der sloep. Hunne zeilen werden ook overgebracht, en hiervan maakte men eene fok en een bezaan; de riemen werden dwars over de sloep gelegd, welke gelukkig zoo diep was, dat er eene soort van dek door gevormd werd, waaronder vele mannen konden zitten.

Hoe aangenaam dit alles nu was om de vaart eenigzins te versnellen, zoo werd toch aan eenen anderen kant de nood hoe langer hoe grooter. Er bevonden zich thans twee en zeventig personen op dit kleine vaartuig, zij zagen elkander aan met blikken, die aantoonde, hoe groot hunne vertwijfeling was, dat zij van honger en dorst moesten versmachten, en geen regen of

geene meeuwen nederdaalden, om hen te verkwikken. Toen deze vreeselijke nood bijna den hoogsten graad bereikt had, zag men op eens eene groote menigte vliegende visschen, bijna zoo groot als schelvischen, op de sloep komen aanvliegen. Hier viel men gretig op aan, zij werden verdeeld en rauw gegeten. Dit was echter beter voedsel, dan de vogels; evenwel vreesde Bontekoe, dat zijne reisgenooten van deze onnatuurlijke spijzen ziek zouden worden. Gelukkig was dit niet het geval, en hij verwonderde er zich des te meer over, dewijl sommigen, niet tegenstaande hij het hun afgeraden had, nog daarenboven zeewater gedronken hadden. Hij hield het voor zijnen pligt, hen onophoudelijk te waarschuwen, zeggende: »kinderen, drinkt toch »geen zeewater: het zal uwen dorst niet lesschen, maar nog »doen toenemen, en u geheel ziek maken.» Hierna deden zij het niet meer. Om echter den brandenden dorst eenigzins te stillen, lekten sommigen aan de groote kogels, of namen de geweerkogels in den mond; anderen dronken hun eigen water. Bontekoe nam ook zijne toevlugt tot dit afschuwelijke hulpmiddel, maar niet dan na eene vreeselijke walging overwonnen te hebben; het had echter het gewenschte gevolg niet.

Aldus werd de ellende met ieder uur grooter, en maakte hen eindelijk wanhopend. De een zag den ander' woest aan, als wilde hij hem aanvallen en verslinden. In dezen nood stelden eenigen zonder afschuw voor, om den scheepsjongen te slagten en — op te eten; en zoo ieder op zijne beurt, daar hun toch geen ander redmiddel meer overbleef. Toen Bontekoe dit hoorde, ontstelde hij zoodanig, dat hij in onmagt nederzank. Weder tot zich zelven gekomen, bad hij, dat God zoo iets verschrikkelijks toch niet zoude toelaten en hen niet zou beproeven boven hunne krachten, wier sterkte Hem bekend was. — Maar te vergeefs, de nood had alle menschelijk gevoel verstompt. Vreeselijk was het hem te moede, toen hij zag, dat eenige matrozen werkelijk de hand aan den jongen sloegen. Hij bezwoer den dolzinnigen, van hun gruwelijk voornemen af te zien, en riep: »Kinderen, wat wilt »gij doen?! Bedenkt, welk eene goddelooze daad gij gaat verrig- »ten! Roept liever God aan, Hij zal zich onzer erbarmen; wij

»kunnen niet ver meer van het land zijn.» Hierop toonde hij hun den weg, dien zij dagelijks afgelegd hadden, en welk eene zonshoogte men iederen middag gehad had.

Hun antwoord duidde aan, hoe hoog hunne wanhoop geklommen was. »Reeds zoo lang, zeiden zij, paait gij ons met het vooruitzigt op land. Maar nu weten wij wel zeker, dat gij ons of u zelven bedriegt met uwe berekeningen. Wij zullen nog drie dagen wachten en na verloop van dien tijd zal niemand ons meer kunnen beletten, te doen, wat wij willen, als er geen land te zien is.»

Deze vreeselijke bedreiging drong den liefderijken Bontekoe door merg en been. Hij waagde het echter niet, den woedenden eenig antwoord te geven, uit vrees van hen nog meer te zullen verbitteren. Maar hij bad vurig, of God genadig wide verhoeden, dat de manschappen tot zulk een vreeselijk uiterste kwamen. Intusschen klon de nood zoo hoog, dat Bontekoe moeite had, om zich zelven voor de vertwijfeling te bewaren, waartegen hij anderen waarschuwde. »Waren wij slechts aan »land, riepen eenigen, dan konden wij ten minste gras eten, »even als het vee.» Bontekoe vermaande hen gedurig; maar den volgende dag was aller moed gezonken. Enkelen waren nog maar in staat, om op te staan, of zich regt op te houden.

Roll was zoo zwak, dat hij geen lid meer verroeren kon. Bontekoe was een van de sterksten, niettegenstaande zijne nog niet geheel genezene wonden, want hij was zoo krachtig, dat hij van het eene eind der sloep naar het andere kon gaan.

Aldus waren dertien dagen verloopenen, na de ongelukkige verwoesting van de Nieuw-Hoorn. Daar betrok de lucht en een zware regen viel neder, waardoor de vermachtenden eenigermate tot verademing kwamen. Daarbij was er volstrekt geen wind, zoodat de zeilen afgenomen en over de sloep konden uitgespannen worden. Ieder dronk zooveel hij wilde, en de beide tonnetjes werden gevuld.

Bontekoe stond aan het roer, en berekende, dat men onmogelijk meer ver van het land af konde zijn. Hij hoopte, dat het weder zou opklaren, terwijl hij nog aan het roer stond, en

wilde er daarom niet van weggaan. Maar de dikke nevel en de nog altijd aanhoudende regen verstijfden hem zoo zeer, dat hij het niet meer konde uithouden, en eenen kwartiermeester moest roepen, om hem af te lossen. Zoodra deze kwam, zette Bontekoe zich bij de anderen neder, dat hem weder eeniger mate verwarmde.

Naauwelijks stond zijn plaatsvervanger echter een uur aan het roer, of het weder klaarde op, en hij zag land. Op dit gezigt riep hij overluud vol vreugde uit: land, land! Deze kreet gaf aan elk kracht om op te staan en zich met eigene oogen van de waarheid te overtuigen. Het was inderdaad zoo: het land was niet ver van de sloep te zien. Terstond zette men alle zeilen bij en rigtte er den koers heen. Maar toen men de kust naderde, was de branding zoo hevig, dat men zich niet in de golven durfde wagen. Het eiland had eene kleine bogt. Daar hield men op aan en kwam er gelukkig binnen. Aan boord van de sloep had men een klein anker gevonden; dit wierpen zij uit, sloegen het in het zand en ieder haastte zich, om aan land te springen.

HET WOESTE EILAND. BONTEKOE GAAT MET DE MANSCHAP-
PEN NAAR SUMATRA. ONTMOETINGEN OP DE KUST VAN
DIT EILAND. VLUGT DER HOLLANDERS. DERDE LAN-
DING. BONTEKOE ZIET DE BERGEN VAN JAVA EN
WORDT DOOR DE HOLLANDSCHE VLOOT OPGENOMEN.

»Gered! Gered!» Met dezen uitroep viel Bontekoe bij zijnen eersten stap aan wal op de knieën neder, kuste vol vreugde de aarde en dankte den Almagtige voor Zijne genade en barmhartigheid. Deze dag was de laatste van de drie, na verloop van welke men den scheepsjongen had willen opeten.

Toen de manschappen zich allen aan wal bevonden, en zich vrij zagen van alle ellende, gingen zij rondom de boot dwalen om levensmiddelen te zoeken. Men vond een groot bosch met kokosboomen, waarmede het geheele eiland bedekt was, noten in overvloed, maar geen frisch water. Zij dronken het sap der kokosnoten, en de oudste noten, welke van binnen het hardste waren, werden gegeten. Dat was na zulk eenen hongersnood, na zulk een verschrikkelijk versmachtten een waar genot!

Het zou hun ook goed bekomen zijn, als de meesten maar niet op eens te veel gebruikt hadden. De ongelukkigen wisten zich niet meer te matigen. Daardoor hadden zij nog denzelfden dag zulke hevige snijdingen in de ingewanden, dat zij, op raad van Bontekoe den een na den anderen zich met het lijf in 't warme zand moesten graven. Hierop volgde eene sterke ontlasting, waarna zij den volgenden dag weder gezond waren. De zeelieden doorkruisten nu het geheele eiland, vonden wel eenige voetstappen, waaruit zij konden opmaken, dat hier menschen moesten geweest zijn, maar niet het geringste spoor van eene woning. Er groeide op het eiland niets dan eene menigte kokosboomen. Eenige matrozen zagen eene slang van ongewone grootte.

Bontekoe liet de sloep vullen met verse en oude kokosnoten. Zij gingen des avonds onder zeil, om Sumatra te bereiken, waar zij nu digt bij waren. Den volgenden morgen zagen zij de kusten van dit groote eiland, dat van het vorige eilandje slechts vijftien zeemijlen verwijderd was. Zij voeren zoo lang ten oosten langs de kust, tot hun voorraad op was; toen dus de nood hen drong, naar den wal te sturen, hielden zij digt langs het strand aan, maar konden niet door de branding heen komen. In dezen nood werd er besloten, dat vier of vijf van de beste zwemmers zouden beproeven, of zij aan land konden komen, en daar eene plaats zouden zoeken, waar men goed kon aanvaren. Zij kwamen er gelukkig door en gingen langs de kust voort, terwijl de sloep zich langs de branding heen in diep water hield en hen in de verte volgde. Eindelijk vonden zij eene rivier en gaven — bij gebrek aan iets anders — met hunne brocken een teeken, dat zij eene landingsplaats gevonden hadden.

Toen de sloep gewend had en naderbij kwam, bemerkte men aan den mond der rivier eene zandbank, waartegen de golven onstuimig sloegen. Bontekoe durfde het niet wagen, om verder te gaan, zonder de toestemming van al de manschappen. Hij schaarde hen om zich heen, en vroeg hunne meening; zij wilden het echter allen beproeven. Hierop begon Bontekoe zijne voorbereidselen te maken. Hij beval, dat zich aan iedere zijde van achteren twee man zouden plaatsen met eenen doorboorden riem; hij ging

zelf aan het roer staan en hield regt op de golf aan. In eenen oogwenk werd de sloep opgeheven en te midden van de schuimende branding geworpen, terwijl het vaartuig meer dan half met water gevuld werd. De mannen beijverden zich spoedig, het water uit te scheppen met hoeden, schoenen en al wat er maar bij de hand was. Maar door eene tweede golf geraakte de sloep geheel buiten staat om te sturen of zich regt te houden. Bontekoe overzag het geheele gevaar, en de moed begon hem bijna te begeven: hij dacht, dat zij verloren waren. Hij verloor echter in deze gevaarvolle oogeblikken zijne tegenwoordigheid van geest niet, en riep: »Kinderen, houdt de sloep in evenwigt en schept uit alle magt, of wij zijn verloren!»

De mannen besteedden al hunne krachten; te midden der vreeselijke branding gold het de redding van het bedreigde leven! In dit oogeblik kwam eene derde golf, die echter gelukkig te kort was, om zooveel water in de sloep te werpen, anders ware het zeker met onze arme schepelingen gedaan geweest. Spoedig daarop viel de ebbe in; de in den vloed opgestuwde watermassa moest nu volgen, de wind deed weldra het overige, en onder het gejuich der manschappen gleed de sloep de rivier binnen. Het water werd geproefd, het was zoet: een teeken dus, dat zij de zee verlaten hadden. Door deze gelukkige ontdekking was weldra alle angst vergeten. —

Zij landden op den regteroever der rivier, die dicht met geboomte bewassen was. Zij vonden hier eene menigte kleine boonen, die veel van de hollandsche hadden, en de hongrigen begonnen er terstond van te eten. Eenigen klommen uit nieuwsgierigheid op eene nabijzijnde hoogte; hier vonden zij een nog brandend vuur liggen en tabak er bij. Hoe groot was thans niet hunne vreugde! — Maar spoedig maakte deze vreugde plaats voor eene ernstige bezorgdheid. Zij, die dit vuur aangestoken en den tabak daarbij gelegd hadden, konden niet meer veraf zijn! Stond hun eene vriendelijke ontvangst van die vreemden te wachten, of hadden zij zich slechts verwijderd, om in grooter aantal en met vijandige oogmerken terug te keeren? —

In de sloep lagen twee bijlen. Bontekoe deed hiermede eenige boomen om houwen en groote vuren daarvan aanleggen. De

mannen zetteden zich in eenen grooten kring daar omheen, en rookten den gevonden tabak.

Tegen den avond werden de vuren nog grooter gemaakt, en Bontekoe zette uit voorzorg drie schildwachten in de rondte uit. De maan was toen aan het afnemen. In den beginne bleef alles rustig; maar eenige van de mannen, die van de gevondene boonen gegeten hadden, leden aan hevige pijnen in het lijf. Dit had echter ten gevolge, dat de lieden wakende bleven en dat de wachters de voorzigtigheid bleven in acht nemen. Plotseling riep een der wachthoudende matrozen: »er komen eene groote menigte inwoners aan!» Daar deze geen ander oogmerk konden hebben, dan Bontekoe en de zijnen aan te vallen, zoo was alles spoedig in rep en roer. Echter hadden de ongelukkigen geene wapenen; slechts een' ouden roestigen degen en twee bijlen, dit was al wat zij bezaten, om zich te verdedigen. Maar de nood maakt vindingrijk. Niemand wilde ongewroken sterven, en elk had vast besloten, zijn leven zoo dunr mogelijk te verkoopen. Die niets hadden, namen takken en brandhouten in de hand, en zoo ijlden zij onverschrokken den vijand te gemoet. Dit leverde een schoon, maar vreeselijk schouwspel op. De vonken vlogen wijd en zijd in de lucht, als de mannen hunne brandende takken zwaaiden. De Indianen wisten niet, dat onze schipbreukelingen ongewapend waren. Zij verschrikten over deze onverwachte ontmoeting, gingen op de vlugt en verborgen zich in het bosch. Thans keerden de zeelieden naar hunne vuren terug, en bragten den ganschen nacht, voor eene tweede overrompeling bezorgd, door. Gelukkig werden zij niet verder verontrust. Roll en Bontekoe sliepen in de sloep, om te verhoeden, dat zij hun niet ontstolen werd.

Toen de zon den volgenden dag opging, vertoonden zich aan den zoom van het woud drie eilanders, die zich naar het strand begaven. Bontekoe zond hun drie manschappen te gemoet, welke vroeger in Indië geweest waren en enigzins met de taal en de zeden der Maleijers bekend waren. De inboorlingen vroegen hun, wie de aangekomenen waren. De zeelieden antwoordden: »wij zijn ongelukkige kooplieden, wier schip verbrand is!» ook voegden zij er de vraag bij, of zij levensmiddelen konden krijgen?

Gedurende dit gesprek poogden de Maleijers meer en meer de legerplaats en vooral de sloep te naderen, waarschijnlijk met het doel, om te zien, of de schipbreukelingen, die er niet heel voordeelig uitzagen en daarom niet veel vrees inboezemden, ook goed van wapenen voorzien waren? Bontekoe had echter reeds uit voorzorg de geheele sloep met de zeilen laten overdekken, omdat hij de Maleijers niet vertrouwde. Ook zeide hij aan de zeelieden, die met de Indianen spraken, dat zij dezen moesten diets maken, dat de sloep rijkelijk voorzien was van geweren, kruid en lood. Hierop gingen de eilanders heen, met de belofte van hoenders en rijst te zullen brengen. Men bragt ongeveer tachtig realen bijeen van het geld, dat men medegebragt had, en gaf dit aan de Indianen voor gekookte rijst en hoenders. Zij schenen met deze betaling tevreden te zijn. Bontekoe wakte nu zijne medgezellen op, om zich eens regt te goed te doen. Zij zetteden zich allen dankbaar neder om te eten, en beraadslaagden terwyl, wat hun verder te doen stond. De Maleijers stonden daarbij, en konden den grooten eelust der Hollanders bewonderen. Bontekoe vroeg naar den naam van het land, maar kon uit het antwoord der eilanders niet regt wijs worden of het Sumatra was, of niet. Evenwel hield men het er algemeen voor; want toen men naar Java vroeg, wezen de Indianen met de hand naar het zuiden. Ook poogden de Indianen den hollandschen gouverneur-generaal Jan Pieterz. Koen, die toen op Java het bevel voerde, te noemen, ofschoon zij zijnen naam naauwelijks konden uitspreken. Onze zeelieden geloofden alzoo zeker, dat zij zich niet ver van Java bevonden, en verheugden zich daarover des te meer, omdat zij, uit gebrek aan een kompas, nooit zeker geweest waren, of zij wel den goeden weg op voeren! Thans ontbrak hun niets meer dan levensmiddelen, waarmede men zich weder in volle zee zou kunnen begeven, om Java te gaan opzoeken. Bontekoe besloot alzoo, om zich met vier anderen in eene kleine prauw of indiaansche boot te begeven, en te varen naar een dorp, dat zij in de verte zagen liggen, om daar zooveel levensmiddelen te koop, als maar mogelijk was. Dit werd gelukkig volbragt, en Bontekoe zond den gekochten voorraad aan Roll, met verzoek, om alles gelijkelijc onder

de manschappen te verdeelen, opdat zich niemand te beklagen hadde. Hij zelf at in het dorp; de inwoners zetteden zich rondom hem neder, en telden iedere beet, die hij in den mond stak. Daarbij liet hij zich hunnen inlandschen drank ook zeer goed smaken; het was eene soort van palmwijn, welke zeer bedwelis en van de boomen wordt afgetapt. Na den maaltijd kocht Bontekoe eenen buffel voor vijf en een halve real. Dit dier was echter zoo schuw, dat men het niet kon vangen en medenemen, waardoor veel tijd verloren ging. Intusschen begon de dag ten einde te spoeden, en Bontekoe wilde met zijne medgezellen gaarne weder naar de legerplaats terugkeeren; de matrozen verzochten echter, of zij in het dorp mogten blijven, om gedurende den nacht den buffel te vangen. Te vergeefs zocht Bontekoe hen van dit dwaze voornemen af te brengen; hij moest hun eindelijk hunnen zin geven, en hij keerde naar de prauw op de rivier terug.

Wij zullen thans onzen goeden Bontekoe zelven laten verhalen, welke noodlottige ontmoetingen hij van dat oogenblik had. Hij zegt: »Toen ik aan den oever kwam, trof ik daar vele inwoners aan, die in een druk onderhoud met elkander waren en schenen te beraadslagen. Het kwam mij voor, alsof eenige mij wilden laten aftrekken, maar de andere zich daartegen wilde verzetten. Ik nam twee van de Indianen bij den arm, alsof ik hun meester was, en duidde hen aan, dat zij mij met de prauw naar de legerplaats moesten roeien. Zij trokken wel een donker gezigt, maar zetteden zich toch bij mij neder, de een voor en de ander achter mij. Eindelijk begonnen zij te roeien; ieder van hen had zijne kris of dolk op zijde; mijn leven was dus in hunne hand, daar ik geheel ongewapend was. Nadat wij eenigen tijd gevaren hadden, kwam hij, die achterin zat, naar mij toe, die midden in de prauw stond, en vroeg door teekenen om geld. Ik haalde een klein muntstukje uit den zak en gaf het hem. Hij nam het aan, beschouwde het eenigen tijd besluiteloos en wikkeld het eindelijk in eenen lap, die aan zijnen gordel hing. Hierop kwam de andere Maleijer tot mij en maakte het zelfde teeken, als zijn landsman. Hij ontving een muntstukje

even als de andere, maar scheen nog besluiteloozer te zijn, of hij het zou aannemen, dan of hij mij zou aanpakken en bestelen, hetgeen hij gemakkelijk had kunnen doen, daar ik geene wapenen had. Ik zag ten volle het gevaar in, waarin ik mij bevond, en het hart klopte mij geweldig.

»Intusschen voeren wij met groote snelheid de rivier af, wijl het water juist aan het ebben was. Toen wij halverwege waren, geraakten de Maleijers in eene hevige woordenwisseling met elkander, en ik kon uit hunne gebaren opmaken, dat zij het over mij hadden. Hierover verschrikte ik zoodanig, dat ik sidderde. In den angst sloeg ik de oogen ten hemel en riep den Almagtige om hulp aan in dezen nood. Fensklaps was het mij, alsof eene stem mij zeide, dat ik moest beginnen te zingen; voorwaar een vreemd middel, om den angst te verdrijven. Ik zong zoo hard ik kon, dat het bosch aan beide zijden er van weërgalmd. De beide Maleijers sperden van het hevige lagchen den mond zoo wijd open, dat ik hen tot in de keel kon zien, en uit hunne blikken merkte ik op, dat zij mij noch voor vreesachtig noch voor wantrouwend hielden. Toen ondervond ik zelf, wat ik dikwijls gehoord, maar nooit had willen gelooven, namelijk, dat de groote angst iemand tot zingen brengen kan. Terwijl ik intusschen voortzong, ging ons bootje zoo snel vooruit, dat ik weldra onze sloep in het gezicht kreeg. Ik wenkte onze zeelieden; zij kwamen dadelijk naar den oever loopen. Toen wendde ik mij tot mijne twee roeijers en gaf hun te verstaan, dat zij bij het aan wal stappen, zich beiden vóór mij naar het voorste gedeelte der praauw zouden begeven, want dan was ik zeker, dat zij mij niet van achteren zouden aanvallen. Zij deden het gewillig, en ik steeg ongehinderd uit het vaartuig.

»Toen zij mij te midden mijner landslieden in zekerheid zagen, vroegen zij, waar zoo vele menschen zich des nachts toch konden bergen. Wij zeiden: »hier beneden in de hutten,» daar wij er werkelijk eenigen uit takken vervaardigd hadden. Zij vroegen verder, waar Roll en ik sliepen, daar zij ons als de voornaamsten aanzagen. »In de sloep onder de zeilen,» werd hun geantwoord, waarna zij weder in hun bootje gingen en vertrokken. Ik

verhaalde nu aan Roll en aan de anderen, hoe het mij gegaan was, en dat morgen de vier in het dorp geblevene manschappen eenen buffel zouden medebrengen. Des nachts bleef alles rustig. Maar toen de zon opging, verwonderden wij ons, waarom onze mannen niet kwamen. Spoedig daarna naderden twee eilanders, die iets voor zich uitdreven. Het was een buffel; maar ik zag dadelijk, dat het niet diegene was, welken ik gekocht had. Een van ons, die de landtaal eenigzins verstond, vroeg hun, waarom zij den buffel niet bragten, dien ik gekocht had, en waar onze vier mannen bleven. Zij gaven ten antwoord, dat men den buffel niet had kunnen vervoeren; onze medgezellen zouden weldra met eenen anderen komen. Dit antwoord stilde onze achterdocht weder eenigzins. Toen ik zag, dat de buffel bijna even zoo ontembaar en wild was, als de eerste, deed ik hem met eene blij de pooten lam slaan. Zoodra het dier nederstortte, begonnen de Indianen te huilen en op eene erbarmelijke wijze te schreeuwen.

Op dit teeken kwamen enige eilanders uit het bosch vliegen en gingen regt op de sloep af, waarschijnlijk met het oogmerk, om ons alle kans op redding af te nemen, en ons daarna te vermoorden. Drie van onze mannen, die een eind van de hutten bij een klein vuur zaten, werden hun voornemen gewaar en riepen ons toe. Ik liep uit het bosch en zag van eenen anderen kant veertig of vijftig zwarten uit het bosch op ons aankomen. »Houdt u goed, sprak ik tot mijne landslieden, dit gespuis zal ons niets doen!» Er kwam echter eene groote menigte te voorschijn, meest allen gewapend met schilden en met eene soort van zwaarden. Dit veranderde mijne plannen, en ik riep: »Kinderen! loopt naar de sloep anders is het met ons gedaan!» Wij snelden er allen heen, en wie niet tijdig genoeg er in kon springen, begaf zich te water en zwom er heen.

»Onze vijanden vervolgden ons tot aan den oever der rivier. Ongelukkig konden wij niet zoo spoedig van wal steken, als de nood het vorderde. De zeilen waren over de geheele sloep als eene tent uitgespannen, en eer wij allen konden ontkomen, hadden de Indianen ons ingehaald, en staken velen van onze manschappen hunne spiesen zoover in het lijf, dat er de ingewanden

uitkwamen. Wij vochten echter als leeuwen met de twee bijen en met den roestigen degen. De scheepsbakker, een groote, sterke kerel, hieuw geweldig met den degen op de Maleijers in. Wij lagen met twee ankers vast, een van voren en een achteraan. Ik stond bij den mast en riep: »houw het touw stuk!" Het wilde echter niet gelukken. Daarop liep ik naar den achterstevan, lag het touw op den rand der sloep neder, waarop het gemakkelijk in twee stukken gesneden werd. Onze manschappen, die vóórin waren, haalden het in en stuurden de sloep zeewaarts. De eilanders waadden wel door het water heen, om ons te achtervolgen; maar zij verloren den grond onder hunne voeten en moesten dus terugkeeren. Des te meer konden wij onze manschappen te hulp komen, die in de rivier zwommen. Zij, die niet doodelijk gewond waren, kwamen aan boord, en in dezen oogenblik zond de Voorzienigheid ons eenen goeden wind, die van de landzijde kwam, daar hij tot dus verre nog altijd van den zeekant had gewaaid. Dit was onze redding, en wij erkenden dan ook hierin den zichtbaren vinger Gods. Wij zetteden alle zeilen bij, en kwamen bijzonder gelukkig in eene vaart door de branding en over de zandbank heen, welke ons bij het binnenkomen in de rivier zoo veel zorg gegeven had. De Maleijers geloofden, dat wij hier niet zoo spoedig zouden kunnen doorkomen, en loerden daarom op eene kleine landtong op ons; maar de wind was ons gunstig; en dit was ons voordeel, daar nu de voorstevan der sloep, die heel hoog was, gemakkelijk over de golven heen gleed.

Naauwelijks waren wij in zekerheid, of wij bemerkten, dat de brave bakker, die zoo dapper gevochten had, met een vergiftig wapen in den onderbuik was gewond. Het vleesch was rondom de wonde geheel zwart; ik sneed het weg, opdat het vergift zich niet verder zou verspreiden. Doch ik pijnigde hem te vergeefs, want een oogenblik daarna viel hij dood neder. Wij wierpen zijn lijk in zee. Toen wij onze mannen telden, ontbraken er ons zestien, waarvan er elf aan den oever der rivier omgekomen waren. Wij beklagden de vier zeelieden hartelijk, die in het dorp waren achtergebleven, en het deed ons leed, dat wij hen

moesten verlaten. Maar waarschijnlijk waren zij reeds boven alle menschelijke hulp verheven, en had men reeds een einde aan hun rampzalig leven gemaakt."

Onze reizigers zetteden hunne reis verder treurig voort, maar hielden zich steeds in de nabijheid van de kust. Hun voorraad bestond uit eenige hoenderen en wat rijst. Dit werd onder de vijftig mannen verdeeld; het was echter niet toereikend; spoedig kwelde hun de honger weder en zij moesten nogmaals landen. Zij liepen alzoo in de eerste baai, die zij aantroffen, binnen. Er stonden vele menschen aan den oever, doch deze liepen allen weg, toen onze schepelingen aan wal stapten; zij hadden echter, helaas! reeds door eene treurige ondervinding geleerd, dat zij van de wilde inhoorlingen geenerhande hulp behoeften te verwachten. Zij vonden hier frisch drinkwater, en troffen op de nabij zijnde klippen eene menigte oesters en zeeslakken aan. Gelukkig hadden zij eenen hoed vol peper medegebragt, die Bontekoe in het dorp gekocht had, waar zijne vier reisgenooten achtergebleven waren. Deze lang ontbeerde specerij diende nog, om hun de rauwe spijs veel smakelijker en gezonder te maken. Nadat allen zich verzadigd hadden, vulde ieder zijne zakken, en namen zij nog de twee vaatjes vol zoet water mede in de sloep. Bij het wegvaren sloeg Bontekoe voor, om enigzins verder in zee te gaan, omdat zij dan spoediger zouden kunnen voortkomen. Deze raad werd opgevolgd. Maar de wind nam langzamerhand in hevigheid toe, en zij hadden dien nacht met eenen hevigen storm te kampen. Intusschen bewaarde de Voorzienigheid hen daardoor weder voor een groot ongeluk; want waren zij nabij de kust gebleven, dan hadden zij ergens moeten aanleggen, maar daar ook misschien onmenselijke vijanden ontmoet, die geen Hollander verschoonen zouden en er reeds menigen om het leven hadden gebragt.

Met het aanbreken van den dag zagen zij drie eilanden voor zich liggen. Ofschoon zij ze voor onbewoond hielden, besloten zij toch, er aan wal te gaan, in de hoop van er eenige levensmiddelen te vinden. Op het eiland, daar zij landden, vonden zij eene soort van riet, bamboes genaamd, waarvan de Oosterlingen

zulk een veelvuldig en nuttig gebruik weten te maken. Dit bamboesriet was reeds zoo dik als een mansbeen gegroeid. Bontekoe liet een groot gedeelte van het sterkste riet halverwege afhouden, het weeke merg er uit halen en het van anderen met eene prop digt stoppen, zoodat hij nu eene soort van vaatjes van riet verkreeg, welke met water gevuld werden. Op deze wijze kon men eenen grooten voorraad van dezen onontbeerlijken drank medenemen. Er waren ook palmboomen op het eiland. De jonge scheutjes der bladeren van deze boomen zijn zoo zacht, dat zij eene voortreffelijke groente (palmkool) opleveren. Behalve het genoemde, bevatte het eiland niets, dat aan onze zeelieden nuttig of belangrijk voorkwam. Welk een treurig vooruitzicht! Reeds zoo lang dwaalden zij rond; die streken, welke door menschen bewoond waren, moesten zij vermijden, want overal wachtten hun dood en verderf. Slechts in onbewoonde oorden waren zij veilig, en waren er voor hen eenige ellendige voedingsmiddelen te vinden. Wie kan niet begrijpen, dat zij er opregt naar verlangden en er angstig naar uitzagen, om weder onder beschaafde, welwillende Christenen te komen.

Op zekeren dag zat Bontekoe aan den voet van eene tamelijk hooge rots in treurige overpeinzingen verdiept. Alle zorg rustte op hem, want zijne reisgenooten verlieten zich geheel op zijn beleid. Hij was echter even hulp- en radeloos als de overigen, want hij had zich nog nooit in Indië bevonden, bezat geen bruikbaar kompas of eenig ander scheepswerktuig, en konde dus weinig vorderen. Eensklaps werd hij door eenen onwederstaanbaren lust bevangen, om de rots te beklommen, aan welker voet hij nederzat; hij begon op te stijgen, in de hoop van iets te ontdekken, wat hem en zijnen reisgenooten nuttig kon zijn, ofschoon hij niet wist, wat dit zijn moest. Toen hij zich op den top bevond, dwaalden zijne oogen over de onmetelijke zeevlakte. Dit troosteloze gezigt drukte den anders zoo moedigen man geheel ter neder. Onuitsprekelijk treurig viel hij op de knieën, en bad lang en aanhoudend met diepe zuchten en heete tranen tot God. Eindelijk stond hij op, door het gebed gesterkt, en liet, voor hij afklom, nog eenmaal de oogen weiden over de onafzienbare

zee. Daar scheen het hem toe, of aan zijne regterhand de wolken zich verdeelden en de gezigteinder helderder werd. Daarbij zag hij twee hooge, naar het scheen blaauwe bergen. Hij herinnerde zich thans van eenen vriend, Willem Schouten uit Hoorn, die tweemaal in Indië geweest was, gehoord te hebben, dat er op de Javaansche kust twee hooge bergen waren, welke er in de verte blaauw uitzagen. Tot nu toe hadden zij de kust van Sumatra altijd aan de linkerhand gehad en deze bergen lagen regts. Intusschen zag Bontekoe eene ledige ruimte of opening, door welke heen hij geen land meer zien kon; hij wist ook wel, dat de straat Sunda tusschen Sumatra en Java was. Uit dit alles maakte hij op, dat hij op den regten weg was; hij steeg dus vol vreugde den berg af, en verhaalde dadelijk aan Roll, wat hij ontdekt had. Terwijl hij er nog over sprak, waren de bergen reeds niet meer te zien, omdat de lucht aan dien kant betrokken werd. Evenwel volhardde Bontekoe in zijne meening en deed alle mogelijke moeite, om er bewijzen voor bij te brengen. Roll vond alles zeer waarschijnlijk. »Wij zullen de mannen bijeenroepen, zeide hij, en steeds naar dien kant heen varen.»

Hierop beijverde elk zich om water, riet en palmboombladen naar de sloep te dragen. Met even zooveel haast bragt men de zeilen in orde. De wind was gunstig; zij wendden den steven regt op de opene ruimte aan, en rigtten zich des nachts naar den loop der sterren. Te middernacht zagen zij vuur. Eerst dachten zij, dat het een schip was, maar toen zij nader bij waren, zagen zij, dat het een klein eiland was, in de straat Sunda gelegen. Toen zij den hoek om waren, zagen zij aan de andere zijde weder vuur en besloten uit eenige teekenen, dat het visschers moesten wezen.

Met het aanbreken van den dag kregen zij windstijte; zonder het te weten, bevonden zij zich nabij de kust van Java. Een matroos klom in den mast en riep dadelijk, dat hij eene menigte schepen zag; hij telde er drie en twintig. Op deze tijding begonnen onze arme schepelingen van louter vreugde even als de kinderen te juichen en te springen. Het roer werd vastgebonden, omdat er geen wind was, en zij dreven regt op de vloot aan.

Dit was een nieuw bewijs van Gods vaderlijke Voorzienigheid, want anders waren zij regt op Bantam aangezeild, waar hun zeker eene slechte ontvangst ten deel zoude gevallen zijn, daar de koning van Bantam met hun vaderland in oorlog was. Maar thans werden zij door de hand van den Hemelschen Vader naar hunne landslieden en vrienden gevoerd.

Het was de Hollandsche vloot, die zij aantroffen, aangevoerd door den admiraal Frederik Houtman, van Alkmaar. Deze met roem bekende zeevaarder zag hen met bevreemding door zijnen verrekijker aankomen, en wist niet, wat hij van een vaartuig met zulke zonderlinge zeilen denken moest. Hij zond dadelijk zijne sloep uit, om te onderzoeken, wie zij waren. Een gelukkig toeval had gewild, dat de mannen in de sloep onze arme zwervelingen kenden, want zij waren gezamentlijk uit Texel gevaren en hadden elkander in de nabijheid van Spanje nog eens ontmoet. Zij namen Roll en Bontekoe aan boord en bragten hen bij den admiraal, aan wien zij terstond voorgesteld werden. Hij heette hen welkom, en daar hij wel raden kon, waaraan zij de meeste behoefte gevoelden, liet hij onmiddellijk de tafel dekken, en zette zich met hen neder. Toen Bontekoe na zoo langen tijd weder brood en andere spijzen voor zich zag, werd hem het hart zoo vol, dat de tranen over zijne wangen biggelden, en hij in den beginne geen stukje eten kon.

De overige manschappen van de Nieuw-Hoorn kwamen intuschen ook gelukkig aan, en werden op de andere schepen verdeeld.

BONTEKOE EN DE ZIJNEN WORDEN NAAR BATAVIA GEBRAGT.
 BONTEKOE EN ROLL WORDEN WEDER GEPLAATST. KLEINE
 REIZEN IN DEN INDISCHEN ARCHIEPEL. DE TOGT NAAR
 CHINA. VIJANDELIJKHEDEN TEGEN DE CHINEZEN.
 LIST EN BEDRIEGERIJEN DER MANDARIJNEN.

Nadat de admiraal de treurige lotgevallen vernomen had, welke Bontekoe en zijne reisgenooten gedurende een jaar ten deel waren gevallen, liet hij allen in een jacht naar Batavia overbrengen. Reeds den volgenden morgen bevonden zij zich daar. Men had hen van kleederen voorzien, want die zij aanhadden, waren geheel afgesleten, en zij konden derhalve thans gevoelig in de hoofdstad van Neêrlandsch Indië verschijnen. Vóór alles maakten zij hunne opwachting bij den gouverneur-generaal Jan Pieterz. Koen, die van hunne aankomst niets wist. Hij ontving hen zeer vriendelijk, en liet zich door hen al, wat zij ondervonden hadden, zeer uitvoerig verhalen. De gouverneur-generaal hoorde Bontekoe, die het woord voerde, zeer opmerkzaam aan. Maar de deelneming, die Bontekoe van hem dacht te zullen ondervinden, was zeer gering, want toen onze avonturier met zijn verhaal ten einde was, zeide de gouverneur droogweg: »Wie kan het helpen! Het is een groot

ongeluk!" Hij werd echter wat deelnemender, toen de tafel bezet en de spaansche wijn opgebracht werd. Hij nam eenen gouden beker, en dronk de gezondheid van Bontekoe en Roll ieder afzonderlijk. Ook liet hij hen acht dagen lang aan zijne tafel eten. Gelukkig deed er zich eene gelegenheid op, om Bontekoe en Roll spoedig weder eene plaatsing te bezorgen. Er werd een schip uitgerust, de »Bergerboot" genaamd, welke geladen werd met levensmiddelen voor de Hollandsche bezettingen van de forten op de eilanden. Bontekoe en Roll vroegen om de plaats als kapitein en supercargo op dit vaartuig, en de gouverneur stond hen verzoek toe. Zij waren zeer verheugd, weder gezamenlijk op een schip geplaatst te zijn en in dezelfde betrekking als op de Nieuw-Hoorn. De Bergerboot was een klein schip en voerde slechts twee en dertig kanonnen; men had echter kunnen denken, dat het meer geschikt voerde, want de stukken stonden in eene dubbele rij tegenover elkander. Twee andere schepen, de Neptunus en de Morgenster, hadden dezelfde bestemming als de Bergerboot. Zij zeilden in het jaar 1620 gezamenlijk uit, en landden onderweg te Cressik, waar de hoofdfactor der Hollandsche kolonie, Watter Hutten, geboortig uit Riga in Lijfland, hunnen voorraad met vele koeijen, hoenders, ganzen, eene menigte arak en bruine suiker vermeerderde. Tot voedsel voor het vee gaf hij hun rijst en schillen van vruchten mede, hetwelk in Indië paddië genaamd wordt.

Zij gingen weder onder zeil en hielden zich nabij de kust, tot zij door de straat Balie en op de hoogte van Solor kwamen, daar de moussons reeds voorbij waren; de factor van de Hollandsche schans, Ramburg van Enkluizen, kwam hen te gemoet, en klaagde, dat de inwoners van een naburig dorp den handel nadeel deden door hunne rooverijen en oneenigheden; zij moesten dus verdreven worden. Bontekoe en de bevelhebbers der twee andere schepen beloofden hunnen bijstand en naderden het dorp in gezelschap van eenige indische vaartuigen, welke echter aan den voorgenomen strijd geen deel wilden nemen, maar slechts uit nieuwsgierigheid medegingen. Men begon het dorp te beschieten, maar de inwoners schoten even dapper terug. Toen liet Bontekoe

de bemanning aan land gaan, om het dorp te veroveren; maar ook dit plan mislukte, want de inwoners kwamen de zeelieden moedig tegen, vielen hen aan, en na er twintig gedood en zeer velen gewond te hebben, dwongen zij hen, weër aan boord van hunne schepen te gaan. Zij waren dus genoodzaakt, weder onverrichter zake in zee te steken, en Ramburg zeer teleurgesteld te verlaten.

Zij rigtten nu den koers naar het noordoosten, om voorbij het eiland Batambur te komen. Toen zij dit eiland in het gezigt kregen, lieten zij het links liggen en stuurden naar het noordoosten langs de eilanden Burreh en Blaauw, die zij insgelijks links lieten liggen, naar het eiland Amboina, waar zij door geweldige stortzeen werden genoodzaakt, om tusschen twee kleine eilanden door naar Hiero, eene baai, tegenover Cambello liggende, te varen. Hiero ligt zeer schoon; de gansche streek is met kruidnagelboomen bedekt. Ook ligt het zoo in de nabijheid van Amboina, dat men er in korten tijd komen kan. Roll werd bevelhebber op de schans Bathian; ondertusschen bezocht Bontekoe de overige Moluksche eilanden en voorzag deze van levensmiddelen.

De vriendschap tusschen Roll en Bontekoe, die onder zooveler lotgevallen en zoo groote beproevingen had stand gehouden, moest nu nog eene smartelijke proef ondergaan. Zij werden van elkander gescheiden, en daar Bontekoe weinig hoop had, Roll op deze aarde weder te zullen zien, dreef het verlangen, om afscheid van zijnen getrouwen vriend te nemen, hem nog eenmaal naar Batavia terug. De gezondheid van Roll had veel geleden; hij gevoelde, dat hij niet lang meer zou leven, en was dus zeer verheugd, Bontekoe nog eens weder te zien. Hij verschafte dezen honderd tonnen kruidnagelen ter lading; zij bleven nu nog enige dagen bij elkander in deze schoone omstreken, tot dat eindelijk de afscheidsure sloeg. Zij omarmden elkander onder het storten van vele tranen, terwijl zij dachten aan het doorgestane leed. Bontekoe verliet zijnen vriend, vervuld met sombere voorgevoelens, en vernam kort daarna, dat Roll te Malaja overleden was.

Hij zelf toog van Amboina door de straat bij Bouton en Cressik naar Batavia terug, legde den gouverneur rekenschap af van Bontekoe.

zijne handelingen en werd door hem nog tweemaal afgezonden, namelijk eerst naar Jambai, om aldaar peper te laden, vervolgens om bij de eilanden tusschen Bantam en Batavia aan de javaansche kust steenen uit de zee te halen. Te dien einde werd hij vergezeld door veertig Laskaren; deze zijn voortreffelijke duikers, welke onder het water touwen vasthechten aan de op den grond liggende steenen, en ze dan zoo in de sloep optrokken. Deze steenen zijn groot en bijzonder wit. Zij worden te Batavia veel gebruikt bij de vestingwerken.

Toen Bontekoe was teruggekeerd, werd hij tot kapitein benoemd op het schip Groningen, dat pas uit Holland was aangekomen. Dit schip was niet alleen veel grooter dan de Bergerboot, maar ook zeer goed uitgerust voor den handel en voor den oorlog. Reeds twee jaren lang volbragt Bontekoe zendingen voor den gouverneur, die hem zijn volle vertrouwen schonk, en thans (in 1622) ontving hij bevel, om zich aan te sluiten aan de vloot, welke naar China gezonden werd, om Makao of ten minste de Visschers-eilanden op de Portugezen te veroveren en dit volk daardoor te dwingen, om voortaan den koophandel der Hollanders niet meer in den weg te staan, en tevens een einde te maken aan hunne geldafpersingen, waardoor zij de ondernemingen der kooplieden zeer bemoeijlikten.

De vloot bestond, met het schip van Bontekoe, uit acht vaartuigen, welke den 10 April 1622 uit Batavia zeilden onder het opperbevel van den admiraal Cornelis Reijerts van Dergton. Koen had den admiraal niet alleen zeer nauwkeurige instructiën gegeven, maar ook naar verschillende kanten bevelen uitgevaardigd aan schepen, die zich nog bij de vloot moesten voegen. Bijzonder had hij aan Willem Janssen geschreven, welke zich met eenige schepen op de Manilla-eilanden bevond. Deze moest zich met zijn eskader op eene bepaalde hoogte aan Reijerts aansluiten.

De reis ging zeer voorspoedig en zonder bijzondere toevallen voort, en men kwam den 22sten September bij Makao voor anker; thans waren er vijftien schepen bij elkander, daar er zich onder weg zoo velen bijgevoegd hadden. Ook twee engelsche vaartuigen namen deel aan deze onderneming. De manschappen

werden gemonsterd en de toebereidselen tot eenen strijd gemaakt.

Den volgenden dag begonnen de vijandelijkheden daarmede, dat drie schepen, de Galias, de groenlandsche Beer en het schip van Bontekoe zeer dicht bij de stad in eenen grond van drie vademen diepte het anker wierpen. Dit werd hen door de Portugezen niet belet. Tegen den avond begonnen de drie schepen elk uit een stuk te vuren tegen den stadsmuur; maar dit werd niet beantwoord. Toen het donker genoeg was, naderden de Galias en de Groningen den oever tot op den afstand van een geweerschot met drie vademen diepte bij halven vloed, en Bontekoe kreeg bevel, om met zijnen supercargo Baschert en met het scheepsvolk aan wal te gaan, en daar te beproeven, of zij de stad konden overvallen. Terstond daarop kwam er echter een tegenbevel, want de admiraal was van meening veranderd, omdat hij het ongeraden vond, de twee voornaamste officieren van een schip voor zulk eene gevaarlijke onderneming te gebruiken. Hij besloot daarentegen, dat Bontekoe aan boord van zijn schip blijven zoude, terwijl hij zelf de leiding op zich nam van de krijgsverrigtingen te land tegen de Portugezen.

Den 24sten September met het aanbreken van den dag begon de aanval op de vestingwerken. De schepen schoten er met de volle laag op, terwijl Reijerts met zes honderd man aan land ging. De Portugezen hadden zich echter verschanst op de plaats, waar men moest landen. Maar zij hielden bij den aanval der Hollanders niet lang stand, gingen op de vlugt, en op eene kleine hoogte, in de nabijheid van een klooster gekomen, begonnen zij zich nogmaals te verdedigen. De Hollanders vervolgden hen ook moedig, en vielen hen even zoo hevig aan, als op het strand. Ook de Portugezen, die de stad moesten verdedigen, deden eenen uitval, om de Hollanders te verdrijven; doch zij werden insgelijks verslagen. Terwijl de strijd in de stad en op den heuvel voortduurde, vuurden de schepen onophoudelijk op Macao. Daar sprongen eensklaps al de kruivaten der Hollanders in de lucht. Daar de schepen te ver verwijderd waren, om zoo spoedig de schade te herstellen, begon Reijerts aan den terugkeer naar zijne

zijne vaartuigen te denken, maar de Portugezen waren door eenige japansche overloopers onderrigt van het ongeval, stormden nu op de Hollanders los, die, zich uit gebrek aan kruid niet konden verdedigen, en doodden er velen. Nu begaven zich de admiraal en de zijnen op de vlugt, en ontkwamen met moeite den vijand in hunne booten.

Reijerts had terstond bij het uitstijgen een schot in de zijde bekomen, dat hem deed nederstorten; hij hield er evenwel het leven bij; maar honderd dertig mannen bleven dood op het strand liggen, terwijl men bijna even zoo vele minder of meer gekwetsten telde.

Na zulk eenen ongelukkigen uitslag had niemand meer lust, om de belegering voort te zetten. Men nam alzoo versch water in op een eiland, ten zuiden van Macao gelegen. De beide engelsche schepen en een hollandsch, de Trouw genaamd, zeilden naar Japan. Twee dagen later scheidden zich ook de schepen de Beer en het heilige Kruis van de vloot af, en begaven zich langs de chinesche kust, om dezelve te onderzoeken. Den 29sten ging de geheele vloot onder zeil naar de Visschers-eilanden, (uitgenomen een groot schip en twee jagten, welke bevel ontvingen om tot op het einde van de volgende maand op de hoogte van Macao te blijven kruisen, om eenige schepen aan de Portugezen te ontnemen, die van Malacca zouden komen.

Den 4den October kreeg men de Piscadores of Visschers-eilanden in het gezigt en den 6den voegde de Beer zich weder bij de vloot. Na de eilanden geheel omsingeld te hebben, wierp men het anker uit achter een der hoogste, hetwelk den vorm van eene tafel had. Eenige chinesche visschers, die men tusschen de eilanden ontmoette, gingen op de vlugt, toen zij de vloot zagen. Den volgende dag ging de vloot in eene goed beslotene baai binnen, alwaar op eene diepte van 8 à 9 vadem een voortreffelijk goede ankersgrond te vinden was. Het land is vlak, steenachtig, zonder boomen, maar met eene soort van lang gras begroeid. Zoet water is er genoeg voorhanden: het smaakt echter in het warme jaargetijde eenigzins zoutachtig. Andere ververschingen treft men er niet aan.

Bontekoe kreeg bevel, om de haven Tayuan, aan het uiterste einde van het eiland Formosa, binnen te loopen, alwaar ook de Chinezen eenigen handel drevén. Het ligt twaalf mijlen van de Visschers-eilanden af. Van binnen is de haven zoo krom, dat de groote schepen er niet kunnen binnenloopen. Ook is het water maar elf voet diep. De vloot liet hier allerlei levensmiddelen met jagten afluhalen.

De Groningen en de Beer onderzochten intusschen de kusten van China tot aan den mond der rivier Chincheu, waarna zij weder naar de Visschers-eilanden terugkeerden en zich bij de vloot voegden. Hier was men bezig geweest met het oprigten van eene schans; ook hadden zij nog meer hollandsche schepen aangetroffen. Men had twee jagten naar de chinesche kust afgezonden, die om verlof moesten vragen, daar handel te drijven. Deze kwamen terug met de tijding, dat de regering eenen gezant zou zenden tot den admiraal op de Visschers-eilanden, en die zoude nader met hem over de zaak spreken.

Den 24sten October kwamen werkelijk twee chinesche vaartuigen, welke den gezant aan boord hadden. Maar de onderhandelingen voerden tot geen gewenscht einde, want de chinesche gezant had last, om de Hollanders weder onverrigter zake te laten terugkeeren. Deze laatsten hadden echter voornamelijk om den handel hunnen togt ondernomen, en hadden dus vast besloten, hunne plannen te volvoeren.

De Mandarijn keerde terstond naar de kust terug; de Hollanders wilden nu met kracht afdwingen, wat zij niet goedschiks hadden kunnen bekomen. Zij gingen dadelijk onder zeil en liepen de rivier Chincheu binnen, om te zien, of de vrees voor vijandelikheden de Chinezen niet tot andere gedachten zoude brengen. Ofschoon drie der grootste schepen door den stroom medegevoerd waren, bleef Reijerts evenwel aan zijn voornemen getrouw.

Men was voor anker gekomen bij een groot vlek. De inwoners vlugttén en lieten drie en veertig stuks vee, veel gevogelte en andere levensmiddelen achter. Nu toonde Reijerts, dat het hem ernst was, en verbrandde den eersten dag reeds vijftig of zestig chinesche vaartuigen. Den volgende dag nam men nog meer

schepen weg, ging aan land en verbrandde daar alles. Deze krijg werd met afwisselend geluk gedurende een gansch jaar voortgezet, vele gevangenen werden er gemaakt en vele vaartuigen genomen of verbrand.

Eindelijk werden de Chinezen het moede, en zonden op den eersten November 1623 eenen Mandarijn, met name Cipzuan tot de Hollanders, met de verzekering, dat, als deze niet anders verlangden dan den lieven vrede en de vrijheid, om handel te drijven, de zaak gemakkelijk was bij te leggen, daar de Chinezen ook niet anders wilden.

De admiraal verwonderde zich zeer over deze eenvoudige verklaring, en vroeg, waarom de Mandarijnen hem daarop een geheel jaar hadden laten wachten, oorlog voeren en de arme kustbewoners zooveel nadeel toebrengen, als zij hem toch zijnen zin wilden geven?

De Mandarijn ging intusschen voort met zijne verklaring, en verhaalde aan den admiraal Reijerts oogenschijnlijk met veel openhartigheid: »Meer dan drie honderd kooplieden waren het daarover eens geworden en verlangden verlof om handel te mogen drijven, omdat zij daar meer voordeel bij hadden, dan bij het verliezen van have en goed in den oorlog.»—Hij voegde er nog bij: »In de streken, waar hij woonde, leefde een kluzenaar van hooge geboorte, die vroeger zeer rijk was geweest, maar nu eene zeer strenge levenswijze leidde; men geloofde zelfs, dat hij vroeger stadhouder in eene provincie geweest was. Na den dood zijner gade, die hij innig lief had, had hij alles verlaten en zich in de eenzaamheid begeven, waar hij veel goed deed aan de armen en hunne voorspraak bij de rijken was. Elk hield hem voor een' heilig' man, ja bijna voor een' profeet. Deze had nu voor de Hollanders een goed woord gesproken. Hij ijverde zeer voor deze zaak, want hij had aan de voornaamste heeren in het land aangekondigd, dat de voortzetting van den oorlog hun niet dan groot nadeel zou toebrengen.»

De admiraal vermoedde niet de minste list, maar verlangde veeleer dezen kluzenaar te spreken, om hem te bedanken voor zijne vriendschappelijke gezindheid jegens de Hollanders en hem

naauwkeurige opgaven over zijne plannen en die der kooplieden betreffende den handel te doen. Cipzuan stond gaarne toe, en beloofde, den kluzenaar bekend te zullen maken met het verlangen van den admiraal. Hierop vertrok hij en keerde na drie dagen weder met den kluzenaar en met nog eenen derden Chinees. De admiraal maakte nu aan den vermeenden heiligen man de oorzaak bekend van het bezoek der Hollanders op de chinesche kusten. Na een lang onderhoud, dat tot wederzijdsch genoegen affiep, werd den kluzenaar eenen brief medegegeven aan de Mandarijnen in zijne provincie; dit schrijven bevatte alles, wat hem was voorgesteld, en hij beloofde, het eigenhandig te bezorgen.

Eenige dagen later kwam Cipzuan met het antwoord; dit luidde, zoo als men gewenscht had. Men werd het spoedig eens, dat de Hollanders eenige schepen naar het eiland Emoy moesten zenden, om over het vredesverdrag te onderhandelen. De voorzigtigheid liet niet toe, dat de admiraal zelf er zich heen begaf; hij zond er derhalve Christiaan Frans met de beide jagten Muiden en Erasmus heen, en zij wierpen den volgenden dag het anker voor het eiland Emoy.

Er verliepen drie dagen; de jagten keerde niet terug, en de admiraal ontving ook geen berigt van hen. Daarom besloot Bontekoe op den 18den derzelfde maand eens met eigen oogen te gaan zien, hoe de zaak zoo weinig vorderde. Hij nam zijne sloep en stevende naar Emoy. Toen hij nabij de jagten kwam, zag hij tot zijnen grooten schrik een derzelve in lichtelaatje vlam staan, terwijl het andere door branders omringd, te midden van eenige chinesche vaartuigen, die het heftig beschoten, moest zeilen. De Hollanders hadden reeds meer dan vijftig zulke branders, welke op de Erasmus waren afgezonden, door hun beleid en hunne voorzigtigheid vermeden, en ook de laatste drie, welke het jagt omringden, werden gelukkig afgedreven. De Muiden was verloren; het zeil en touwwerk stond reeds in vlam, zoodat men het vaartuig onmogelijk meer redden kon. Het vloog ook spoedig daarop met al zijne manschappen in de lucht.

Toen de Erasmus weder bij de vloot kwam, vernam men de nadere berigten betreffende dit ongeluk. Zoodra de beide jagten

voor anker lagen, kwamen eenige Chinezen aan boord, en verlangden, dat de voornaamste Hollanders een gesprek zouden komen houden met Totok, hun opperhoofd. Christiaan Frans verlangde integendeel, dat Totok bij hem zoude komen, of eenen gevolmagtigde afzenden. Met dit antwoord keerden de Chinezen terug; zij kwamen echter spoedig daarop weder met eene volmagt van Totok, en de onderhandelingen namen nu eenen aanvang. Men bepaalde, dat de Chinezen naar Tayuan zouden komen, om daar te onderhandelen. Voornamelijk wenschte men zijde te hebben. Ook zouden de Chinezen voortaan niet meer naar de Manilla-eilanden, naar Cambaya, Siam, Patan, Jamba of ergens anders heen varen, zonder hollandsche passen te hebben. Verder moesten zij vijf of zes hunner vaartuigen (jonken) naar den gouverneur-generaal van Indië te Batavia zenden, om te onderhandelen over het aanknoopen van handelsbetrekkingen op de Pescadoren, waar zij, volgens hun eigen zeggen, de Hollanders gaarne van verwijderd hielden.

Na deze overeenkomst keerden de Chinezen weder naar den wal, maar kwamen nogmaals weder met den wensch, dat men eenige officieren naar Totok zoude afzenden, opdat het verdrag in beide talen opgeschreven en bezworen zoude kunnen worden. Zij hadden acht Mandarijnen als gijzelaars medegebragt, en gaven, volgens de zeden van hun land, drie pijlen over, om verzekering te geven van hunne trouw.

Christiaan Frans maakte nu geen bezwaar meer, om zelf te komen, nam bovendien nog twee officieren mede en dertig man zeelieden, aangevoerd door Reusz, den kapitein van de Erasmus. Zij werden aan wal zeer goed ontvangen; men plaatste aan het strand tafels voor de matrozen, en bezette dezelve met spijzen. De officieren begaven zich intusschen naar Totok.

Aan tafel merkten de Hollanders, dat de Mandarijnen, welke mede aanzaten, hen zochten dronken te maken. Reusz had nog geene achterdocht, maar liet toch zijne mannen in de sloep komen, om te groote beschonkenheid te voorkomen, en beloofde tegen den avond op het bepaalde uur terug te keeren, om de drie officieren af te halen, welke zich bij Totok bevonden. De

sloep werd ter bestemder tijd afgezonden. Echter kwamen noch de sloep noch de officieren terug. Men vroeg aan de als gijzelaars aan boord geblevene Mandarijnen, wat dit te beduiden had? Zij antwoordden, dat het bij Totok zeker zoo vrolijk toeging, waardoor de gasten langer vertoefden. Het was, helaas! eene fraaije vrolijkheid! In denzelfden nacht tegen vier ure in den morgen verschenen de branders, en de Chinezen begonnen het gevecht tegen de jagten. De uitslag daarvan is bekend.

Of de drie officieren weder los kwamen, hierover zegt Bontekoe niets naders. Hij berigt slechts, dat de vijandelijkheden terstond weder eenen aanvang namen, dat de admiraal een fort aanlegde op de Visscherseilanden, en na dit eerste bewijs der chinesche trouweloosheid met nog grootere voorzigtigheid te werk ging.

Intusschen was de diensttijd van Bontekoe verstreken, en hij was het langdurig oorlogvoeren zoo moede geworden, dat de admiraal hem niet konde bewegen, om op nieuw dienst te nemen. Reijerts gaf hem alzoo verlof, om naar Batavia terug te keeren en wel met het schip »de goede Hoop." Zijn togt daarheen was gelukkig. Toen hij echter te Batavia kwam, had alles bij het gouvernement eene groote verandering ondergaan.

BONTEKOE NEEMT DE TERUGREIS NAAR EUROPA AAN. DE
ADMIRAAL REIJERTS GAAT AAN BOORD VAN »DE HOL-
LAND,» HET SCHIP VAN BONTEKOE. ONGELUK. VREE-
SELIJK GEZIGT OP ZEE BIJ STORM. SCHIPBREUK
VAN HET FREGAT GUDA. OPROER. BONTEKOE
HERSTELT DE ORDE WEDER.

In de plaats van Koen, den ouden vriend en beschermer van Bontekoe, was intusschen de generaal Carpentier als gouverneur-generaal van Neêrlandsch Indië opgetreden. Deze verandering voorspelde weinig goeds voor den held van onze geschiedenis. Men wist zijne bequaamheden op prijs te stellen; het ontbrak aan knappe officieren, die het klimaat zoo goed konden verdragen, als Bontekoe. De regering had hem menige gewigtige zending opgedragen, en hij had zich bij iedere gelegenheid onderscheiden door geschiktheid, naauwgezetheid, moed en volharding. De koloniën waren in den oorlog begrepen, zoowel tegen China als tegen de eigene onderdanen — redenen genoeg voor Bontekoe om het waarschijnlijk te maken, dat hem zijn ontslag niet zou verleend worden, als hij daarom vroeg.

Maar het verdroot hem, langer zijn leven en zijne gezondheid

aan zulke groote gevaren prijs gegeven te zien. Hij was nu vijf jaren van zijn vaderland verwijderd, en had bijna al dien tijd op zee doorgebracht. Dit trouwelooze element had hem al zijne ongemakken doen ondervinden, en hem veel leed en smart berokkend; het had hem echter niet mogen gelukken, de bron te ontdekken, waaruit zoo velen in Indië spoedig hunne rijkdommen wisten te putten; redenen genoeg voor Bontekoe, om een beroep en eene luchtstreek te verlaten, waar hem voor al zijne gevaren, zijn lijden en zijne ontberingen slechts eene middelmatige vergoeding ten deel viel. Hij begaf zich dus onmiddellijk na zijne aankomst naar den gouverneur-generaal Carpentier, verzocht zijn ontslag en vroeg om het bevel over een der schepen, die voor den terugtocht naar Europa zeilklaar lagen op de reede van Batavia.

De gouverneur-generaal scheen niet genegen, hem zijne bede in te willigen, en Bontekoe, onze avonturier, had vast besloten geen uur langer in Indië te dienen. Maar hoe zoude hij naar Europa terug keeren?

Het toeval wilde gelukkig, dat de admiraal Reijerts, wiens gezondheid zeer had geleden, deels door de ontvangene wond en deels door de vermoeyenissen van eenen langdurigen krijg, te Batavia kwam, om ook naar Holland weder te keeren. Hij nam terstond Bontekoe aan. De drie zeilklaar liggende schepen, Holland, Guda en Middelburg, werden onder het bevel van Reijerts gesteld. De admiraal bewerkte weldra de benoeming van Bontekoe tot kapitein van het schip Holland, en ging zelf aan boord van dit vaartuig, waar hij zijne vlag liet hijschen.

Den 6den Februarij 1624 gingen de bovengenoemde drie schepen onder zeil. Het laat zich onmogelijk beschrijven met welk een gevoel Bontekoe de streken verliet, waar hij zoo veel had ondervonden, en zoo menig gevaar was te boven gekomen. Maar hem wachtten nog meer beproevingen; de beker van zijn lijden was nog niet ten bodem toe geleidigd.

Men landde op Bantam en moest van hier tot aan het eiland Sebzezen in de straat Sunda bestendig laveren, door den tegenwind. Hier was de stroom echter zoo sterk, dat de schepen noodzaak waren, eenige dagen stil te blijven liggen. Eindelijk

kregen zij goeden wind, zoodat zij de straat konden uitkomen. In volle zee werd de wind sterker en ging weldra in storm over, waarmede zij langen tijd te kampen hadden.

Op den 26sten Februarij keerde de wind tot vreugde onzer schepelingen naar het zuiden. Zij rigtten nu den koers westwaarts naar de kaap de Goede Hoop.

Den 13den Maart bevonden zij zich onder de 22 graden breedte. Op dien dag werd de admiraal Reijerts bedenkelijk ziek en nu volgden angstige en ongelukkige dagen, zooals Bontekoe nog nimmer beleefd had. Wij zullen hem zelf laten verhalen:

»De drie volgende dagen was de wind zoo veranderlijk, dat men dien op geen acht streken bepalen konde. Wij waren zeer bevreesd, gedurende den nacht uit elkander gedreven te worden, en om dit voor te komen, liet ik de lantaarns aan den mast uithangen. Ik begaf mij in de kajuit van den admiraal en deed er, niettegenstaande zijne zwakheid, den scheepsraad vergaderen; ik stelde aan de officieren den moeilijken toestand voor, waarin wij ons bevonden, en gaf den raad om, voor dat de dag ten einde was, de zeilen neder te halen en slechts in de duisternis op het licht in de masten aan te varen. Ik hoopte, dat de andere schepen eene gelijke voorzorg in acht zouden nemen, en dan konden wij in eenen nacht niet zoo ver van elkander gedreven worden.

Daar de admiraal het geheel met mij eens was, en ook niemand enen beteren raad wist te geven, haalden wij de zeilen neder en bonden ze vast. De Guda en Middelburg volgden ons voorbeeld. Op deze wijze dreven wij voort en hielden regt op het zuiden aan. Des nachts werd de wind echter zoo hevig, als niemand zich kan voorstellen, die nooit enen storm in al zijne woede heeft bijgewoond. De wind doorliep alle streken van het kompas met zulk eene snelheid, dat men eigenlijk niet meer wist, met welken wind men voer. Het schip ging zoo diep in het water, dat men geloofde, dat het door enen dwarlwind gedrukt en naar onderen gehouden werd. De ankers, die aan beide kanten van den voorstevan op de gewone plaats hingen, waren ieder oogenblik onder water en als het schip nog enen korten tijd in dien

toestand gebleven was, zoude het met water gevuld en gezonken zijn. Eindelijk brak onze groote mast drie vademen boven het dek in tweeën, en stortte in zee, maar het schip verhief zich weder. Wij bevonden ons digt bijeen en moesten toch nog de hoofden bij elkander steken, als wij wilden spreken, daar de storm zulk een geweld maakte, dat de een den ander' niet konde verstaan. Men mogt schreeuwen zoo hard men wilde, de mannen op het dek konden 't niet hooren."

»Deze vreeselijke storm hield drie à vier uren aan, en verminderde toen nog maar weinig. Zoolang hij zoo hevig woedde, was de zee effen als eene tafel, ja het scheen, alsof de wateren zich wilden verheffen, maar het niet konden 1). Maar hoe meer de woede van den storm afnam, des te onstuimiger werd de zee; men zou gedacht hebben, dat het schip alle oogenblikken

1) Hetgeen Bontekoe hier verhaalt, schijnt zoo zeer met den natuurlijken loop der dingen en de gewone beweging des waters in strijd, dat men in de verzoeking zou komen, om het voor eene onwaarheid te houden. Ik neem derhalve de vrijheid, hier een kort verhaal aan te voeren uit de berigten van eene engelsche korvet, die in Maart 1846 naar Kingston op Jamaica onder zeil was gegaan. Dit sterk gebouwde, nieuwe en goed bestuurde schip, bevond zich, van de Kaap komende, den 13den Maart op de hoogte van Curaçao in de Caraïbische zee, toen het plotseling door eene windvlaag overvallen werd, welke de stengen van den fokke- en middelmast brak, de bezaan even boven het dek wegsloeg en het schip zoodanig op zijde wierp, dat de manschappen voor enen volkomen ondergang vreesden. Een oogenblik daarna verhief zich het sterke, welgebouwde schip weder, thans door het verlies van den mast veel ligter geworden, en dreef nu te midden van den woedenden orkaan, met eene ongelooflijke snelheid over de zee. Deze orkaan doorliep in den tijd van een half uur alle windstreken, ja hij scheen van alle kanten op de korvet aan te stormen, en de zee kon zich niet meer tot golven verheffen, omdat de ongewone drukking der lucht het water vlak liet. Des te schrikkelijker woelden de baren, toen er op de windvlaag eene plotselinge stilte volgde en daarop, na eene korte, vreeselijke rust, de storm met even groote woede, juist van den tegenovergestelden kant, namelijk uit het noordwesten, losbrak. Gelukkig hield hij echter niet lang aan, en ging over in enen stevigen westewind. Hiermede bereikte de korvet als wrak en in dringenden nood verkeerende met veel moeite Port Royal.

moest zinken, daar het telkens geheel op zijde in het water lag. Hierdoor schepte het veel water in, hetwelk reeds zeven voet hoog in het ruim stond, eer wij het bemerkten. Alle pompen gingen van nu af aan onophoudelijk. Desnietteenstaande wies het water meer en meer. Het werd ons treurig te moede: het kwaad scheen niet meer te verhelpen en alle arbeid te vergeefs te zijn. Tot overmaat van ramp werden ook de pompen verstopt met peper, waarmede de goten, die het water naar de pompen leiden geheel gevuld waren. Op de peper en de gember lagen zestig metalen en ijzeren kanonnen onder in het ruim. Deze geraakten door het onophoudelijk zwaaijen van het schip los en rolden heen en weder; hierdoor werden de tonnen in stukken geslagen en de peper viel op de schoeiplanken. Daar ook het water de planken van het dek oplichtte, zoo viel de peper nu ook op de leggers en kwam zoo voor in de buizen der pomp."

»Doch daar wij wisten, dat het schip nog al veel kon weêrstaan, zoo vatteden wij weder moed en werkten uit alle magt. Wij haalden de pompen er uit, wikkelden van onderen er een stuk vlaggedoek om, hierna zetteden wij elke pomp met het onderende in eene mand op de dekplanken en pompten er nu weder frisch op los. Dit hielp. Na eenen korten tijd bemerkten wij, dat het water afnam. Nu werden wij echter bevreemd, dat de groote mast, die in zee gevallen was en door de golven met hevigheid tegen de wanden van het schip werd gestooten, het lek zoude maken. Hij dreef den ganschen nacht, door de touwen vastgehouden, nu eens naast, dan weder onder het schip. Zij die onder in het ruim bezig waren, bemerkten het stooten nog veel meer, dan die zich op het dek bevonden, waar het bruisen van de zee alle andere geluiden overstemde, en zij riepen ons toe, om de touwen af te kappen, waaraan de mast nog hing. Wij hieuwen de dikke touwen aan stuurboordszijde in tweeën; maar door het geweldig op zijde liggen van het schip konden wij het want aan bakboordszijde niet voor het aanbreken van den dag afkappen, waarna ook de eerste golf de beste den mast mede voerde.

Toen wij des morgens rondzagen, was alleen de Middelburg nog te zien; deze had echter ook alle masten behalve den fokkemast

verloren; ja ook zelfs den boegspriet en den geheelen scheepsnavel. Daar de Guda niet meer te voorschijn kwam, vreesden wij, dat dit schip gezonken mogt zijn; hetgeen ook, helaas! maar al te waar was, want het werd nimmer weder gezien. Toen echter eenigen van onze mannen water schepten, vonden zij er peper in, dat onze smart deed toenemen, daar dit een bewijs van het volslagen vergaan van »de Guda" was.

De zee woedde wel is waar nog zeer hevig, maar het weder helderde toch op en werd weldra zeer schoon. De vriendelijke zon bescheen ons ongeluk. Wij zagen nog altijd de Middelburg achter ons, zonder dat die in staat was, ons te naderen, daar al hare masten verloren waren. Toen eindelijk de zee eenigzins bedaarde, werd er eene sloep naar ons afgezonden, en de schipper, Jan Dix uit Vlissingen, kwam bij ons aan boord. Hij schilderde ons den treurigen toestand van het schip af, hetwelk al zijne masten en want (1) verloren had, en bad ons dringend, het ongelukkige vaartuig te hulp te komen, anders zoude het nimmer meer het land kunnen bereiken. Onze boegspriet, bezaan (achtermast) en voormast waren nog in hun geheel; ook de groote ra hadden wij nog, daar die afgenomen en op het dek was nedergelegd, vóór dat de storm in al zijne hevigheid losbarstte. De schepelingen van de Middelburg hadden daarentegen de groote onvoorzigtigheid begaan van de raas aan alle masten te laten en hadden ze dus allen met touwen en takelwerk verloren. Het was niet meer dan billijk, dat de sterkeren de zwakken hielpen. Wij hielden thans scheepsraad, en er werd besloten, dat wij hun onze groote ra, onze voorsteng (een zestig voet lange boom, ter verlenging van den voormast) en nog eene andere steng zouden geven, echter met die voorwaarde, dat hierna ieder voor zich moest zien, hoe hij aan land kwam, zonder dat de een verder hulp van den ander mogt begeren. Evenwel werd er bepaald, dat men in de Lodewijksbaai op Madagaskar zoude binnenloopen, om elkander daar aan te treffen.

1) Aldus worden de groote touwen genaamd, die aan den mast gehecht zijn.

Toen dit besluit in den raad genomen was, werd mij den moeilijken last opgedragen, het aan het scheepsvolk mede te deelen, hetwelk met begeerte den uitslag onzer beraadslagingen te gemoet zag. Toen echter de mannen hoorden, wat wij wilden doen, geraakten de meesten in angstige drift, en ik werd bevreemd voor een' openlijken opstand. Zij riepen: »nooit zullen wij onze stengen en raas weggeven en ons zelveu alzoo buiten staat stellen, om het land te bereiken." — Eenigen der bloohartigsten riepen, dat onze zaken even zoo slecht stonden als die van de Middelburg, daar wij zelveu geen masten genoeg hadden. — Ik verschrikte over deze onbarmhartige taal, en beproefde of ik hen met zachtheid overreden kon. »Kinderen" sprak ik, midden onder hen tredende, »geeft wel acht wat gij wilt doen! De Middelburg moet reddeloos verloren gaan, als wij ze niet helpen. Bedenk, dat de schepelingen daar ook onze medechristenen en lieve landgenooten zijn, en dat wij dus ook als Christenen met hen handelen moeten. Wij moeten bedenken, wat wij van hen verwachten zouden, als wij in hunne plaats waren; wij moeten bedenken, hoe aangenaam het ons zijn zoude, als wij ons in hunnen toestand bevonden, en zij ons te hulp kwamen. Aldus moeten wij gestemd zijn, en volgaarne doen, wat wij, in een tegenovergesteld geval, ook van hen zouden verwachten."

Deze korte toespraak deed onze mannen tot nadenken komen; zoodat zij ter zijde gingen, en met elkander overlegden, wat te doen. Ik hoorde eenigen zeggen: »het is waar, wij zijn Christenen, zoo als onze kapitein zegt. Het zou ons levenslang berouwen, als wij de Middelburg door onze schuld lieten vergaan." Zij kwamen hierop weder naar den grooten mast, waar ik nog met de officieren stond, en zeiden: »Kapitein, als wij de Middelburg geven, wat gij bepaald hebt, kunnen wij ze dan achterlaten en alleen varen? »Ik gaf ten antwoord, dat de raad dit reeds aldus bepaald had. Op deze woorden riepen de manschappen uit ééne mond: »dan willen wij gaarne doen, wat gij besloten hebt." Ieder ging nu aan het werk en hielp vrijwillig om alles in de sloep te brengen. Jan Dix nam dankbaar afscheid van ons en gaf zijne hoop te kennen, van ons weder te zullen ontmoeten

in de Lodewijksbaai. Op deze woorden vernieuwde zich de bezorgheid van het scheepsvolk, en zij vroegen mij hij herhaling, of het niet geoorloofd was, zich van de Middelburg te verwijderen? Ik antwoordde: »daaraan behoefl gij niet meer te twijfelen." Terstond daarop ging elk met ijver aan het werk en het fokzeil werd tot aan den top opgehaald, ofschoon men eerst gedacht had, dit niet zonder voorsteng te kunnen doen.

Is dit niet een duidelijk beeld van het karakter eens zeemans? Hoe zou dit beter kunnen afgeschilderd worden dan in deze eenvoudige bewoordingen en gemelde feiten? Uit duizend fijne trekken in Bontekoe's verhaal, bemerken wij het wankelmoedige, zelfzuchtige en onbestendige van het matrozeuolk, waarmede hij te doen had; dit moedige en toch zoo beschroomde, dit goedhartige en toch zoo ruwe, dit trouwe en toch zoo wuflie geslacht. Aan alle ellende prijs gegeven, met den dood voor oogen, denkt de matroos slechts aan eigene redding, en vraagt niet veel naar hem, die voor zijne oogen vergaat, en dien hij redden kon, door hem de hand te bieden. Help u zelveu! deze gruwzame grondstelling doet hem niet letten op den smeeekenden blik, dien een ander op hem slaat. Maar één woord van dengene, wien hij geleerd heeft onbepaald te vertrouwen, doet hem ook omkeeren, en hij voibrengt nu, wat hij voorheen met eigenzinnigheid en wreede zelfzucht weigerde.

Waar is de schilder, die in deze korte beschrijving geene stof genoeg voor een fraai beeld zou vinden? En waar de wijsgeer, die in deze veelvuldige gemoedsaandoeningen niet het roerende en te gelijk afschrikkende beeld der menschelijke ziel met al haren aanleg tot grootsche zelfopoffering, maar helaas ook tot ootereende zelfzucht herkennen moet? —

HET SCHIP BEREIKT DE LODEWIJKSBAAI OP MADAGASKAR
NADAT HET DE MIDDELBURG HEEFT VERLATEN.
BONTEKOE ZENDT AFGEZANTEN NAAR DEN KONING.
DE SPRINKHANEN. DOOD VAN DEN ADMIRAAL
REIJERTS. GEVECHT MET EEN SPAANSCH VAARTUIG.
AFREIS. AANKOMST IN DE HAVEN KINGSALE IN
IERLAND. AANKOMST IN HOLLAND. BESLUIT.

Den 22sten Maart 1624 verwijderde Bontekoe zich van de Middelburg en kreeg den 30sten reeds het eiland Madagaskar in het gezigt. Daar hij oostwaarts voor de baai, die hij zocht, eenige hem onbekende zandbanken bemerkte, steeg hij in de sloep, om de diepte van het water te onderzoeken nabij de kleine eilanden, het voorgebergte, ja zelfs bij de kleinste kaap. Eindelijk liep hij de Lodewijksbaai binnen, en liet terstond tenten opslaan, niet tot gemak der manschappen, maar om de schade op het schip te kunnen herstellen. Maar de branding was zoo hevig, dat hij het niet durfde wagen, goederen aan wal te laten brengen. Hij moest alzoo op een middel bedacht zijn om de verbeteringen aan het schip te laten maken, zonder de goederen te lossen, en

zijne handelwijze was zoo doelmatig, dat wij ze hoofdzakelijk aan onze lezers willen mededeelen.

Men bergde al de goederen, welke zich in het voorste gedeelte van het schip bevonden, in zakken, en droeg die in de konstabels kamer. Wat daar niet kon geborgen worden, plaatste men op het dek, zoodat het schip voorin spoedig ledig was. Men sloeg nabij den grooten mast eenige planken overdwars op, om de goederen aan den anderen kant tegen te houden, opdat zij niet wegrollen zouden en de mannen in den arbeid hinderen. Toen dat geschied was, ligte men de planken van het dek op; en reinigde alles inwendig. Men spande touwen door de watergoten van voren tot aan den grooten mast, om ze steviger op hare plaats te doen blijven, en zorgde alles goed na te zien, ten einde voorzorgen te nemen tegen eene dergelijke ramp, als hen thans getroffen had. Toen dit alles geschied was, werden de goederen uit de konstabelskamer weder op hunne plaats gebragt, en nu werd even zoo met het schoonmaken en herstellen van de andere zijde van het schip te werk gegaan.

Het ontbrak thans nog aan eenen mast, en Bontekoe trad in onderhandeling met de inboorlingen, ten einde de toestemming te bekomen om eenen daartoe geschikten boom op te zoeken. Zij stonden het zeer vriendelijk toe, en gaven hunne bereidwilligheid, om de vreemdelingen van dienst te zijn, door alle mogelijke teekenen te kennen. Men nam alzoo touwen, eenen maatstok, zagen en bijlen mede, en Bontekoe zocht zelf eenen boom uit. Maar niet zonder ongelooflijke moeite en groote zwarigheden overwonnen te hebben, gelukte het, hem naar het schip over te brengen.

Na het behakken besloeg de mast aan het dikke einde achttien spannen in omtrek en acht-en-twintig in de hoogte. Men zette het dikke eind op het overgeblevene gedeelte van den afgebroken mast, hetwelk nog een-en-twintig voet boven het dek uitstak. Het eene werd puntig gemaakt, het andere uitgehold en zoo de beide stukken aan elkander bevestigd. Hierna werden er vier ijzeren krammen ingeslagen, en dus was de mast even goed en sterk, alsof hij uit één stuk bestond. Hierna zaagde men den bezaansmast midden door, legde de stukken over elkander, om

eenen mars te maken, en vulde de openingen met planken; aldus was deze ook weder in orde. Men had zulke haken, als de touwslagers gebruiken, en spon nu aan land zoovele touwen, als noodig waren. Men nam een groot kabel, kapte het in stukken, ploos het uit en vervaardigde daarvan kleinere touwen tot dagelijksch gebruik. Ook een ankertouw werd uitgeplozen, om daarvan dunnere touwen te maken.

Aan levensmiddelen had het scheepsvolk ook geen gebrek, omdat zij de inwoners alles betaalden, wat deze hun bragten. Zij sloegen tenten op aan het strand en hielden daar eene markt van koeijen, limoenen, oranjeappels, visch, melk, honig en was. Maar zij wisten de melk te vervalschen, door er de helft water bij te doen, opdat ze niet lang goed zou blijven. Zij gaven aan Bontekoe te verstaan, dat hun koning vijf of zes dagreizen verder woonde en spaansch sprak. Terstond werden twee Hollanders, welke deze taal verstonden, tot afgezanten naar hem benoemd, om te gaan verzoeken, dat hun rijst mogt worden geleverd. De koning ontving hen zeer vriendelijk. Maar hun verzoek om rijst moest hij afslaan; want in het land heerschte zelf gebrek aan dit voornaamste voedingsmiddel der inboorlingen, daar de sprinkhanen dit jaar alles vernield hadden.

Bontekoe kon dit niet gelooven. Toen hij echter op het veld kwam, stormde op eens een geheele zwerm van dit ongedierte op hem aan, en kwam hem met zulk een geweld in het gezicht en op de borst vliegen, dat hij nauwelijks adem kon halen. Zij hadden kleine vleugeltjes, waarmede zij konden vliegen; waren zij op den grond, dan sprongen zij als andere sprinkhanen. De koning verhaalde aan de afgezanten, dat hij somtijds de velden moest laten bewaken, en daarvoor eenige honderden mannen noodig had. Echter kon men het kwaad niet geheel voorkomen. De inwoners maakten nog om eene andere reden jagt op de sprinkhanen: zij rukten hun de vleugelen uit, braadden ze op kolen en aten ze.

Sedert den ongelukkigen storm had de ziekte van den admiraal Reijerts eenen ongunstigen keer genomen, en elf dagen na de aankomst in de baai stierf deze verdienstelijke en in vele opzigten uitstekende officier met gebroken hart. Bontekoe liet hem ter

aarde bestellen op een klein eiland, met boomen begroeid tegenover de baai gelegen. Hij bekwam zijne rustplaats on er eenen fraaijen, groenen boom, en de zeelieden legden op zijn graf eenen steen, waarin de volgende woorden gegrift waren:

*De dood volgt ieder op zijn schreden,
Hetzij hij reist of stil blijft staan;
Niet een weet echter of 't nog heden
Of morgen met hem is gedaan.*

—
*Doch waar 't ook zij. — Hij sterft in vrede,
Die Gods woord steeds voor oogen hield,
Die immer met een vuurge bede
Om schuldvergifnis is beziel.*

Hem ter eere werden er uit het kleine geschut en uit vijf kanonnen eenige schoten gelost. De inwoners hielpen den optogt met hunne booten vergrooten.

De bewoners van Madagaskar zijn fraai zwart van kleur, maar zij hebben niet zulk wollig kroeshaar als de negers. Eenigen hebben zelfs lang en glad haar. De vrouwen vlechten het haar, leggen het om het hoofd en zalven het met traan, zoodat het in de zon glinstert. Hare gansche kleeding bestond uit eene soort van schort, om het middel geslagen, terwijl eenigen geheel naakt loopen.

Op eenen morgen werden twee matrozen gemist, die van het schip waren weggelopen. Bontekoe, die plan had gehad om te vertrekken, liet hen opzoeken en vermanen, om aan boord terug te keeren. Maar de hoop, dat zij zich bedenken zouden, bleef onvervuld, want zij kwamen niet weder. Men was derhalve genoodzaakt, hen aan hun lot over te laten.

Nadat men zich rijkelijk van citroenen en oranjeappelen voorzien had, gingen zij den 25sten April 1625 met gunstigen wind onder

zeil. Het weder bleef bestendig goed tot op den 10den Mei; toen werd echter de zee zoo onstuimig, dat het schip tot op den 6den Junij een spel der golven was. Bontekoe verloor alle hoop van de Kaap de goede Hoop voorbij te kunnen komen, toen de stroom hem op eens tegen den wind in medesleepte, en hij tot zijne groote verwondering er voorbij was, eer hij er aan dacht. Hij rigtte nu den koers naar het eiland St. Helena en kreeg het den 14den Junij in het gezigt. Toen hij er dicht bij kwam, zag hij een spaansch vaartuig voor anker liggen. Ofschoon zijn schip zeer in wanorde was, zocht hij toch het vreemde vaartuig te naderen en het onvoorziens te enteren, omdat hij geloofde, dat de meeste schoten van het spaansche schip voor hem zouden verloren gaan, door deszelfs vreeselijke hoogte; hij kon het dus gemakkelijk naderen en enteren. Maar dewijl de golven tusschen de twee schepen zoo hoog gingen, kon hij zijn voornemen niet ten uitvoer brengen, terwijl intusschen de Spanjaarden tijd wonden, om niet alleen het achterste gedeelte van hun vaartuig digter bij den wal te brengen, maar ook om kanonnen op het eiland te brengen en er batterijen op te rigten. Toen nu de Hollanders door eenen golfslag tot op een geweerschot afstands van het spaansche schip voortgestuwd werden, zonden zij hunne sloep gewapend en met de vredevlag voorzien naar de Spanjaarden uit. Deze zonden de hunne te gelijker tijd uit, en zij ontmoetten elkander halverwege tusschen de twee schepen in. De Spanjaarden vroegen, van waar de Hollanders kwamen? Deze antwoordden van Java; zij verhaalden ook, dat de andere schepen, waarvan zij zich verwijderd hadden, ieder oogenblik konden komen. De Spanjaarden antwoordden met gelijke beleefdheid, toen men hun hetzelfde vroeg, dat zij uit Goa kwamen. Toen echter de Hollandsche kapitein verlof vroeg, om water te komen halen, omdat de Spanjaarden het eerst waren aangekomen en hij hen dus beschouwde als eigenaars van het eiland (St. Helena was toenmaals nog onbewoond), bejegenden deze hen met allerlei scheldwoorden, als: anda pero (hond), anda canalia (gemeen volk). niettegenstaande Bontekoe de verzekering gaf van het land weder te zullen verlaten, zoodra de tonnen gevuld zouden zijn.

De zeelieden keerden nu teleurgesteld naar hun schip teg enur maakten aan Bontekoe bekend, hoe de Spanjaarden hen ontvangen hadden. Hierop verzamelde hij den scheepsraad. Men besloot, nog eenmaal het verzoek om water te herhalen, en aan de Spanjaarden een uur bedenkestijd te laten. Volhardden zij in hunne weigering, dan wilde Bontekoe hen aanvallen. De sloep werd nu ten tweeden male met de vredevlag uitgezonden, en de Spanjaarden kwamen ze weder halverwege te gemoet. Zij hadden thans enen monnik bij zich, dien men aan zijne kap herkende. Toen de hollandsche schipper zijn voorstel herhaalde, begomen zij op nieuw te schimpen. Bontekoe liet, toen zijne mannen onverrichter zaken terugkeerden, de klok luiden en het gebed verriigten, zooals de Hollanders gewoon waren te doen, vóór den aanvang van een gevecht. Men zette twee half-uurglazen (zandloopers) op het groote spil, en zoodra deze afgeloopen waren, gaf het hollandsche geschut een vreeselijk vuur op het spaansche schip. Dit lag zoo hoog, dat geen enkel schot der Hollanders verloren ging; het voorste gedeelte van hun schip was gelijk met de mars aan de fokkemast van de Holland. Men hoorde het kraken der planken, die door de kogels beschadigd werden. Maar de Spanjaarden vuurden even sterk; de batterij op den wal inzonderheid beschoot de Holland zoo nadrukkelijk en gewis, dat Bontekoe begon te vreezen voor het in den grond boren van zijn schip. Nadat hij groote schade geleden en vele gekwetsten bekomen had, liet hij zich achter eenige rotsen slepen, waar hij voor de kogels der batterij veilig was. Hij liet nu onderzoeken, hoe groot de voorraad van water nog was, en berekende, hoeveel bij het passeren van de linie en gedurende het overige vanden togt kon worden uitgedeeled. Hij bevond toen, dat de man met 4 pinten op de verdere tehuisreis daags toekomen moest. De officieren vroegen nu aan de matrozen, of zij hiernede tevreden zouden zijn, dan wel of zij zich in eenen strijd op leven en dood om versch water wilden begeven? De stemmen werden opgenomen: verreweg de meesten waren er voor, om de reis thans maar voort te zetten. Terstond liet Bontekoe de ankers ligten. Bij het aanbreeken van den dag werden hun door de Spanjaarden

nog eenige geweerschoten toegezonden; maar dit bragt hun geen ander nadeel toe, dan dat het de mannen in hunnen arbeid lastig was. Gelukkig verwijderden zij zich eindelijk met moeite en gevaar van het eiland.

Bontekoe zegt, dat het hem vele manschappen zou gekost hebben, indien hij daar nog slechts een uur langer vertoefd had. Hij had evenwel de voldoening, dat de Spanjaarden niet minder geleden hadden dan hij, want later legden zes hollandsche schepen hier aan en vonden — een gezonken spaansch vaartuig. Bontekoe berekende, dat dit hetzelfde geweest was, hetwelk hij had aangevallen, en dat het door de ontvangene schoten was verloren gegaan. Evenwel hadden de Hollanders er niet het minste voordeel van gehad, daar de Spanjaarden de geheele lading aan wal en achter hunne batterijen in zekerheid gebragt hadden.

Op het overige gedeelte van den togt naar Europa, gebeurde niets meer, dat bijzondere melding verdiende. Den 12den October 1625 bevond men zich op veertig graden vijf-en-vijftig minuten noorderbreedte op eenen grond van vijftig vademem diepte: een bewijs, dat men het land naderde. Eenige dagen later zag men noordoostelijk eene hooge kust, welke dadelijk voor die van Ierland herkend werd. Men liep de naburige haven Kingsale niet zonder bezorgdheid binnen; want er lag een groot oorlogschip in, en Bontekoe wist wel, dat de Hollandsche compagnie in slechte verstandhouding met de Engelschen stond. Maar de kapitein van het oorlogschip stelde Bontekoe gerust met te zeggen, dat hij geen last had, om de Hollanders aan te vallen. Hij werd nog meer verblid, toen er van de hollandsche kust twee schepen kwamen, die men ter begeleiding van de Nieuw-Holland uitgezonden had.

Bontekoe liet thans zijne schepelingen aan land gaan, opdat zij zich eenigzins zouden kunnen schadeloos stellen voor de uitgestane vermoeijensissen en ontberingen der reis. Hij had echter spoedig alle reden, om berouw over zijne goedheid te hebben want tegen alle bevelen en vermaningen aan, kon hij hen niet weder naar boord krijgen. Zij bleven in de herbergen en bierhuizen, en gedroegen zich op eene liederlijke wijze. Bontekoe

was bedacht op een middel, om zijne lieden tot orde te brengen. Eindelijk begaf hij zich naar den burgemeester der stad en haalde hem over om te laten omroepen: dat elk, die iets aan enen hollandschen matroos borgde, geen regt zoude hebben om betaling te vorderen. Deze list had de gewenschte uitwerking. Daar den matrozen geen krediet meer verleend werd, kwamen zij allen op het schip en wilden geld halen. In plaats van antwoord te geven, liet Bontekoe echter de ankers ligten, en zeilde weg. Zij, die zich aan land bevonden, kwamen benevens hunne schuldeischers met grooten spoed in booten achter aanvaren. Bontekoe liet de laatsten betalen, wat zij eischten, op afrekening van de soldij hunner schuldenaren. Echter bleven er nog eenige matrozen aan wal.

Den 15den October liep Bontekoe gelukkig eene haven in Zeeland binnen. Hij eindigt zijne reisbeschrijving met den Hemelschen Vader te danken, die hem op zijne zevenjarige reis uit zoo vele gevaren had gered.

Het zeeleven moede, verliet hij thans een beroep, waaraan hij zich niet kon gehecht voelen. Hij vestigde zich thans, zooals wij in den aanvang van onze vertelling reeds gezegd hebben, als arts in zijn vaderland en werd weldra bekend en beroemd.

Daar hij dacht, dat de lezer misschien verlangend zou zijn om te weten, wat er van het schip Middelburg geworden was, geeft hij nog eenige berigten aangaande dit ongelukkige vaartuig.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat de Nieuw Holland de Middelburg in de nabijheid van Madagaskar in eenen zeer treurigen toestand achterliet. Toen het schip van Bontekoe in de Lodewijks-baai lag, vernamen eenige matrozen van de inwoners, dat er ook een schip in de baai Antongil lag; Bontekoe kon echter niet met zekerheid te weten komen, of dit de Middelburg was, of niet. Toen later de bevelhebber Bierenbroots bij zijnen terugkeer uit Indië aan de Kaap de goede Hoop landde, vond hij aldaar brieven, welke de officieren van de Middelburg volgens gewoonte daar achtergelaten hadden. Hieruit zag men, dat hunne pogingen, om zich met de Nieuw-Holland in de

Lodewijksbaai te vereenigen, te vergeefs geweest waren, wij zij tot aan de baai Antongil waren teruggedreven, alwaar zij het anker uitgeworpen, en hun schip voor den verderen togt geschikt gemaakt hadden.

In deze baai leden zij ook een ontzettend verlies door den dood van hunnen kapitein, den beroemden zeevaarder Willem Cornelis Schouten, dien zij daar ter aarde bestelden en een schoon graf-schrift gaven. Dezelfde brief bevatte nog eenige bijzonderheden betreffende hun verblijf aan de Kaap en hunne afreis. Sedert dien tijd heeft men door hollandsche zeevarenden niets meer van hen vernomen, maar wel enkele berigten uit Portugal, welke eenig licht werpen over het lot, dat de Middelburg getroffen heeft. Brieven uit Lissabon namelijk berigten, dat dit schip in de Helena-baai aangekomen en aldaar door twee portugese vaartuigen aangevallen was; de Middelburg had zich echter dapper verdedigd en er een in brand gestoken, waarover de Portugezen zoodanig verschrikt waren, dat zij het hollandsche schip voortaan geen overlast meer aandeden.

De Middelburg keerde echter nooit weder naar Holland terug, en men heeft ook nooit vernomen, wat er van dit schip geworden is. Bontekoe geloofte, dat het of door storm, of door in het gevecht bekomen schade is gezonken.

ALOM VERKRIJGBAAR:

A. G. BRUINSES, *de Grijsaard onder de Kinderen*. Vier Verhalen voor de jeugd. Met 4 Platen f 0,90.

Dit viertal verhalen, oorspronkelijk voor de Nederlandsche jeugd bewerkt, onderscheidt zich gunstig van vele soortgelijke producten, door eenvoudige, kinderlijke voorstelling, die niet tot het kinderachtige afhaakt. De *Grijsaard* is een verstandig en gemeenlijk verteller, en het jonge volkje zou wel van alle smaak en gevoel beroofd moeten zijn, om niet met welgevallen en stichting naar hem te luisteren.

J. KRAMERS Jz., *Keur van Fabelen voor de Nederlandsche Jeugd*, in versmaat. Met 21 Plaatjes f 1,00.

De vaderlandsche Letteroefeningen, de Nieuwe Bijdragen voor Opvoeding en Onderwijs, hebben van dit lieve boekje een allergeenstig verslag gegeven, de strekking goed gekend en de poëzij als los, zuiver en bevallig geoordeeld.

P. KORBER, *Kampfer's reis naar Japan*. Een Verhaal voor de jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 1 Staalplaatje f 0,90.

— *Emanuel, of de Verwoesting van Jeruzalem*. Een Verhaal voor de jeugd. Naar het Hoogduitsch door P. Best. Met 1 Staalplaatje f 0,70.

— *Willem Isbrandsz. genaamd Bontekoe*. Zijne reizen in de Indische Zeeën, voor de Jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 1 Staalplaatje f 0,70.

— *De Vliegende Hollander*. Eene onderhoudende geschiedenis voor de Jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 1 Staalplaatje f 1,00.

De Duitse Schrijver Körber stelt zich bijzonder ten taak, om belangrijke episoden uit de Geschiedenis, treffende biographien van beroemde mannen, zoodanig in te kleeden, dat de jeugd ze niet enkel met genoegen, maar ook met blijvende vrucht voor westend en hart leest. De bovenstaande Werkes getuigen allen van zijn talent om als Schrijver voor de jeugd op te treden. Zulke lectuur moest in de handen van van elken knaap, van ieder meisje wezen, want, zoo ergens, dan reikt hier het nuttige aan 't aangename de hand; het hoofd wordt met historische kennis verrijkt, en het hart als ongenierkt met edele gevoelens doortrokken.

GUSTAV NIERITZ, *Het Testament*. Een Verhaal voor de Jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 3 gekleurde Plaatjes. f 1.40.

Nieritz heeft zich in zijn Vaderland een goeden naam onder de bekwame Schrijvers voor de Jeugd verworven. Zijn verhaaltrant is geleidelijk, bondig, en doet, zonder overdrijving, in zijne verdichtingen, het binnemaalijke der deugd tegenover het afschuwelijke der ondeugd, treffend uitkomen. De tafereelen, die hij schetst, zijn meest uit het volksleven genomen: dit is althans het geval, met het bovenstaande werkje, dat ieder gewis de overbrenging in onze taal zal waardig rekenen.

CHRIST. SCHMID, *Pauline*. Een verhaal naar het Hoogduitsch, met vier gekleurde plaatjes in 8°. . . . f 1.50.

— *De Citroenhandelaar of het einde van eenen Woekeraar*. Een verhaal voor de jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 2 gekleurde plaatjes f 0.45.

— *De oude Krijgsmann en zijn kind. Drie rozen*. Twee verhalen voor de jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met twee gekleurde plaatjes. . . . f 0.45.

— *Het verborgen kwaad*. Een verhaal uit het leven, tot leering der jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 2 gekleurde plaatjes. f 0.50.

— *Eene Dorps-geschiedenis of de gevolgen van den nijd*. Een verhaal voor de jeugd. Naar het Hoogduitsch. Met 2 gekleurde plaatjes. . . . f 0.50.

— *De beeldsnijder van Brugge*. Een verhaal voor de jeugd. Met 3 gekleurde plaatjes . . . f 1.40.

De naam van SCHMID, de *Schrijver van de Keresavond, de Panscheijeren* enz., maakt elke aanbeveling van deze verhalen als overbodig. Zij vloeiden uit de pen — neen, uit het vrome hart van den tachtigjarige grijsje en leverde een treffend bewijs, hoe helder nog zijn hoofd denkt, hoe warm zijne borst nog gloeit voor al wat goed is en edel. Moge de eerwaardige man ook door deze zijne Geschriften in Nederland bij jongen en anderen het getal zijner dankbare vrienden en velerders vermeerdert hebben!

PRENTENBOEKJES.

- N°. 1. Kinderspelen voor de Jeugd.
" 2. Prentenboek voor kinderen.
" 3. Prenten A. B. C. voor Kinderen.
" 4. Dieren-Gallerij voor de Jeugd.
" 5.&6. Ambachten voor de Jeugd.
" 7. Aangenaam Allerlei voor de Jeugd.
" 8. Vermakelijk Allerlei voor de Jeugd.
" 9. Prentenboek voor Leergrage Kinderen.
" 10. Het Dierenrijk in Afbeeldingen.
" 11. Prenten-A-B-Boek voor Zoete Kinderen.
" 12. Twaalf Bedrijven, een Nuttig en Aangenaam Prentenboek.
" 13. De Verkeerde Wereld, voorgesteld in 25 Afbeeldingen.
" 14. Het Buitenleven, voor de Jeugd. in 15 Afbeeldingen.
" 15. Kermisvermaken voor de Jeugd.
16&17. Bijbelsche Tafereelen voor kinderen.
" 18. Vlijt Beloond, een aangenaam geschenk voor de Jeugd.
" 19. ABE Boek voor Lieve Kinderen, met plaatjes en rijmpjes.
" 20. Kleederdragt van verschillende Volkeren, in Afbeeldingen.
" 21. De Kleeren maken den Man.
" 22. Het dagelijksch Brood in Afbeeldingen.
" 23. De Burger-maatschappij in Afbeeldingen.
" 24. Speeluren in 25 Afbeeldingen.
" 25. De Natuur in 12 Afbeeldingen.
" 26. Het Groenboertje.
" 27. De kleine Menagerie voor kinderen.
" 28. Kooplieden aan den weg.
" 29. Het Neuzenboekje
" 30. Vriendje dit is van uwe Gading.
" 31. De haringvisserij.
" 32. Geschiedenis van Blesje het paard.
" 33. Het visschersleven.

Deze Prentenboekjes in 33 differente soorten, met gekleurde omslagen, zijn elk voorzien met 12 tot 30 plaatjes terwijl elk plaatje door een lief versje in den regten kindertoone is opgehelderd.

Bij getallen zijn No. 1, 2, 4 tot 33 tegen 3 Centen, idem gekleurd tegen 5 Centen per stuk verkrijgbaar, terwijl alleen No. 3 de helft duurder is.

